

KORTINCA – SPODNJE ŠKOFIJE

Matjaž Novšak, Rafko Urankar, Jure Krajšek,
Bojana Rozman

76 Arheologija na avtocestah Slovenije

KORTINCA – SPODNJE ŠKOFIJE

Matjaž Novšak, Rafko Urankar, Jure Krajšek,
Bojana Rozman

∴ S prispevki: Robert Erjavec, Ana Plestenjak,
∴ Iris Bekljanov Zidanšek, Tina Žerjal, Borut Toškan

Uredniški odbor

- : Špela Karo, glavna urednica
- : Barbara Nadbath, odgovorna urednica
- : Bojan Djurič, strokovni svetovalec
- : Tomaž Fabec, pomočnik glavne urednice
- : Nives Zupančič, oblikovalka zbirke in likovna urednica
- : Vanja Celin, tehnična urednica
- : Matija Črešnar, član
- : Milan Sagadin, član
- : Maša Sakara Sučević, članica
- : Katharina Zanier, članica
- : Bernarda Županek, članica

Izdajatelj

- : Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
- : Poljanska cesta 40, SI-1000 Ljubljana

Zanj

- : Jernej Hudolin, generalni direktor

Avtorji

- : Matjaž Novšak
- : Arhej, d.o.o.
- : Drožanjska cesta 23, SI-8290 Sevnica
- : arhejdoo@siol.net

- : Rafko Urankar
- : PJP, d.o.o.
- : Trg Alfonza Šarha 1, SI-2310 Slovenska Bistrica
- : rafko.urankar@guest.arnes.si

- : Jure Krajšek
- : Pokrajinski muzej Celje
- : Trg celjskih knezov 8, SI-3000 Celje
- : jure.krajsek@pokmuz-ce.si

- : Bojana Rozman
- : Stružnikova pot 36, SI-4208 Šenčur

Ostali avtorji

- : Robert Erjavec
- : Arhej, d.o.o.
- : Drožanjska cesta 23, SI-8290 Sevnica
- : rexlibris@gmail.com

- : Ana Plestenjak
- : Arhej, d.o.o.
- : Drožanjska cesta 23, SI-8290 Sevnica
- : ana@plestenjak.si

- : Borut Toškan
- : Inštitut za arheologijo, Znanstvenoraziskovalni center SAZU
- : Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana
- : borut.toskan@zrc-sazu.si

- : Iris Zidanšek Bekljanov
- : Arhej, d.o.o.
- : Drožanjska cesta 23, SI-8290 Sevnica
- : iris.bekljanov@gmail.com

- : Tina Žerjal
- : Arhej, d.o.o.
- : Drožanjska cesta 23, SI-8290 Sevnica
- : tina.zerjal@guest.arnes.si

Recenzentka

- : Irena Lazar
- : Inštitut za arheologijo in dediščino,
- : Fakulteta za humanistične študije,
- : Univerza na Primorskem
- : Titov trg 5, SI-6000 Koper

Lektorja

- : Nina Krajnc (slovenščina)
- : Phil Mason (angleščina)

Tehnična priprava publikacije

- : Vanja Celin

Fotografije najdišča

- : Katja Hrobat

Prevajalka

- : Meta Osredkar

Računalniška obdelava in priprava slik

- : Robert Erjavec

Načrt najdišča

- : Robert Erjavec

Risbe predmetov

- : Jerica Brečič

Fotografije predmetov

- : Robert Erjavec

Ljubljana, 2017

Vse edicije zbirke Arheologija na avtocestah Slovenije so brezplačne.

<http://www.zvkds.si/si/kategorija-publikacije/e-knjige>

Vse raziskave je omogočil DARS, d.d.

Vsebina

1	Uvod <i>Matjaž Novšak</i>	5
2	Geografski in geomorfološki oris <i>Jure Krajšek</i>	6
3	Arheološki oris <i>Ana Plestenjak, Iris Bekljanov Zidanšek</i>	8
4	Izkopavanje	9
	4.1 Potek del <i>Jure Krajšek</i>	9
	4.2 Stratigrafski opis <i>Rafko Urankar, Bojana Rozman</i>	9
5	Gradivo <i>Tina Žerjal</i>	26
6	Živalski ostanki <i>Borut Toškan</i>	27
7	Zaključek <i>Matjaž Novšak</i>	29
8	Kortinca – Spodnje Škofije <i>Matjaž Novšak</i>	30
9	Literatura	31
10	Katalog stratigrafskih enot <i>Rafko Urankar, Bojana Rozman</i>	33
11	Katalog gradiva <i>Tina Žerjal, Robert Erjavec</i>	35

1 Uvod

Matjaž Novšak

Arheološko najdišče Kortinca leži na zahodnem robu naselja Spodnje Škofije na trasi hitre ceste H5 Škofije–Sermin (E751). Prvi podatki o najdišču izhajajo iz ekstenzivnega arheološkega pregleda (Tica 2003) pred pričetkom gradnje, arheološki potencial pa je bil potrjen z dodatnim arheološkim pregledom (Djurić, Tica 2003). Na podlagi rezultatov pregleda je bilo na tej lokaciji predpisano arheološko izkopavanje, v skupni površini 1500 m². Izkopavanje, katerega naročnik je bil DARS, d. d., Družba za avtoceste v RS (pogodba DARS št. 393/2003), je izvajal Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, pod vodstvom Alfreda A. Trenza, konservatorja na ZVKDS OE Piran. Dela so potekala med 29. 5. 2003 in 24. 6. 2003. V ekipi pod vodstvom Alfreda Trenza in Matjaža Novšaka so sodelovali Bojana Rozman, Rafko Urankar, Jure Krajšek, Katja Hrobat, Otmar Kovač, Janja Sukljan, Tilen Žbona, Jožica Hrustelj in Marjan Novak.

2 Geografski in geomorfološki oris

Jure Krajšek

Najdišče Kortinca leži v slovenskem Primorju, na zahodnem robu naselja Spodnje Škofije (sl. 1–4). Naselje in najdišče s svojo prisojno lego in z razgledom na morsko obalo nudita odlične pogoje za kulturno rabo prostora (sl. 5). Področje na južnem pobočju Škofijskega sedla je bilo do 19. stoletja izrazito agrarno. Položni in razmeroma široki flišni hrbti so ugodni za kmetijsko rabo in poselitev, zato je tam nastala večina naselij v flišnem delu slovenske Istre. H gosti poselitvi in intenzivni agrarni dejavnosti je poleg rodovitnih tal veliko prispevala tudi bližina večjih mest. Obdelovalne površine, predvsem v obliki teras, so si prebivalci uredili tudi na pobočjih, ne glede na lego. Številna odkrita arheološka najdišča kažejo na gosto poselitev tega prostora v zaledju avgustejske kolonije *Tergeste* in ob glavni cesti *Tergeste-Pola* tudi v rimskem obdobju (Poglajen 2007, priloga 6). Večina teras in velik del ostalih obdelovalnih površin je danes opuščeni in zaraščeni.

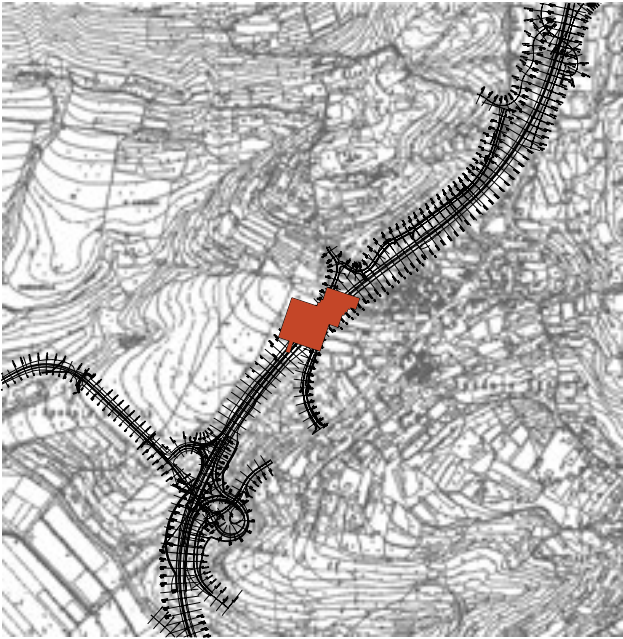
Fliš v širši okolici najdišča Kortinca sestavlja ponavljajoče zaporedje plasti laporovca in peščenjaka. Vodotoki (Osapska reka, Rižana, Badaševica, Drnica, Dragonja) so razrezali mehke flišne kamnine v hrbte, ki imajo položna temena in strma pobočja ter se v več nivojih nižajo pretežno v smeri od vzhoda proti zahodu. Med hrbti potekajo ozke in globoke doline rek. Najsevernejši hrbet se je izoblikoval med dolinama Osapske reke in Rižane. Začenja se pri Rožarju in Stepanih, se dvigne v 374 metrov visoki Tinjan, spusti na Škofijsko sedlo in nadaljuje v Miljski polotok, kjer na Kaštelirju doseže najvišjo točko 244 metrov.

1 Geografski položaj arheološkega najdišča na DMR 100; ©GURS.

2 Lokacija najdišča na geografski karti, M 1:200 000; vir: Atlas Slovenije, ©Mladinska knjiga Založba, d.o.o.

3 Položaj najdišča na trasi HC Škofije–Sermin, M 1 : 20 000; podlaga TTN5, lista B202800, B202900 in idejni projekt DARS; ©GURS, ©DARS.

4 Trasa HC Škofije–Sermin in območje najdišča na digitalnem ortofoto posnetku, M 1 : 20 000; podlaga DOF, lista B202862D, B202962D; ©GURS, ©DARS.

5 Pogled na najdišče proti jugozahodu.

3 Arheološki oris

Ana Plestenjak, Iris Bekljanov Zidanšek

Iz najstarejših obdobij zgodovine so na območju Koprskih brd poznana predvsem naselja na višjih legah – kaštelirji. Pomembnejša sta ob obali ležeči osamelec Sermin, ki je kot arheološka točka poznan že iz 16. stoletja (Degrassi 1924) – Marchesetti je na vrhu griča predvideval prazgodovinsko naselbino (Marchesetti 1903, 72) – ter Kaštelir nad Korošci (Jelarji), kjer je v letih 1888 in 1889 izkopaval tržaški profesor Karl Moser (Cunja 1992, 73). S sondiranj med letoma 1987 in 1991 ob razširitvi železnice in gradnji prečrpavališča za vagonске cisterne na jugozahodnem delu vznožja so bili dokumentirani ostanki, ki segajo v čas neolitika in bronaste dobe (Stokin, Josipovič 1988; Snoj 1992; Horvat 1997).

Pričetki romanizacije segajo v čas ustanavljanja kolonije Akvileje leta 181 pr. n. št. Na tem območju naj bi živeli Histri, v zaledju na kraški planoti pa Karni in Katali. Po drugi histrijski vojni (178/177 pr. n. št.) je Istra popolnoma prešla pod rimski vpliv. Do konca 1. stoletja pr. n. št. se je na tem območju oblikovala rimska poselitev s tipično cestno mrežo in arhitekturo (Šašel Kos 2000, 288).

Glavna cestna povezava med Trstom in Puljem – *via Flavia* je vodila čez to območje. Odsek te ceste je bil odkrit na najdišču Križišče pri Bivju. Tu sta se od glavne ceste odcepili tudi lokalni cesti – ena do vile na Školaricah, druga proti Ankaranu (Novšak 2003b; Trenz, Novšak 2006; Novšak 2010). Na križišču cest je bilo odkrito tudi grobišče, ki najverjetneje pripada vili na Školaricah (Novšak 2003a). Več krakov lokalnih cest je bilo odkritih tudi na severnem pobočju Sermina (Plestenjak *et al.* 2012), ostanki ceste pa so bili odkriti tudi na najdišču Stepani – Arheološko najdišče na Selnici. Tu so bili ob cesti, ki je povezovala Rižansko in Osapsko dolino, odkriti tudi rimski grobovi. Na skrajnem zahodu območja, v Ankaranu, so bili odkriti ostanki naselbine pri Internistični bolnišnici, naselbinske in grobne najdbe pa so bile odkrite tudi ob Hotelu Adria (Carli 1743; Djurić 1976, 563–564).

4 Izkopavanje

4.1 Potek del

Jure Krajšek

Najdišče smo poskušali definirati s pomočjo izkopa testnih sond, ki so enakomerno zajele vse dele izkopnega polja. Z njimi smo dobili najznačilnejše preseke preko antropogenih plasti in geološke podlage, ki skupaj tvorijo za slovensko Istro značilno terasasto kulturno krajino (sl. 6).

6 Pogled na najdišče proti jugu.

Sonde smo kopali strojno po plasteh vse do geološke podlage. Na mestih, kjer so se pokazale antropogene plasti, smo nadaljevali z ročnim stratigrafskim izkopom. Površina izkopanih sond in njihovih razširitev sta znašali okoli 1600 m². Povprečno smo strojno odstranili 50–55 cm debelo plast ornice, ki je nastala zaradi intenzivne obdelave v sodobnem času. Količina strojno odstranjene zemlje je znašala okoli 860 m³, ker smo z ročnim izkopom nadaljevali na omejeni površini, pa je količina ročno izkopane zemljine znašala le okoli 405 m³.

Premične najdbe smo prostorsko in fotografsko dokumentirali ter shranili. Strukture smo dokumentirali prostorsko ter v grafični obliki z risanjem v enotnem merilu M 1:20 in fotografiranjem tako na DIA film kot digitalno. Digitalne

fotografije so nam služile kot podlaga za izdelavo enostavnih in mozaičnih fotoskic¹.

Celotno izkopno polje je bilo razdeljeno na kvadrante 5 × 5 m (sl. 7). Izhodišče za relativni koordinatni sistem, v katerem smo izvajali vse meritve, je bilo v skrajnem JZ kotu izkopnega polja. Y-os je bila označena s črkami od AA do BK, X-os pa je bila označena s števkami od 1 do 34. Ker smo testno sondo 10 podaljšali proti jugu izven predvidenega območja raziskav, smo dodali še kvadrante R–Z/7,8. Zaradi izredne razgibanosti terena (izkopno polje je obsegalo kar pet antropogenih teras) in velikosti najdišča smo izkopno polje razdelili na dva dela (sektorja): na zahodnega², ki je zajel kvadrante AA–AU/1–19, ter vzhodnega, ki je obsegal kvadrante BA–BK/19–33. Mejo med obema sektorjema oziroma izkopnima arealoma je predstavljala moderna makadamska cesta.

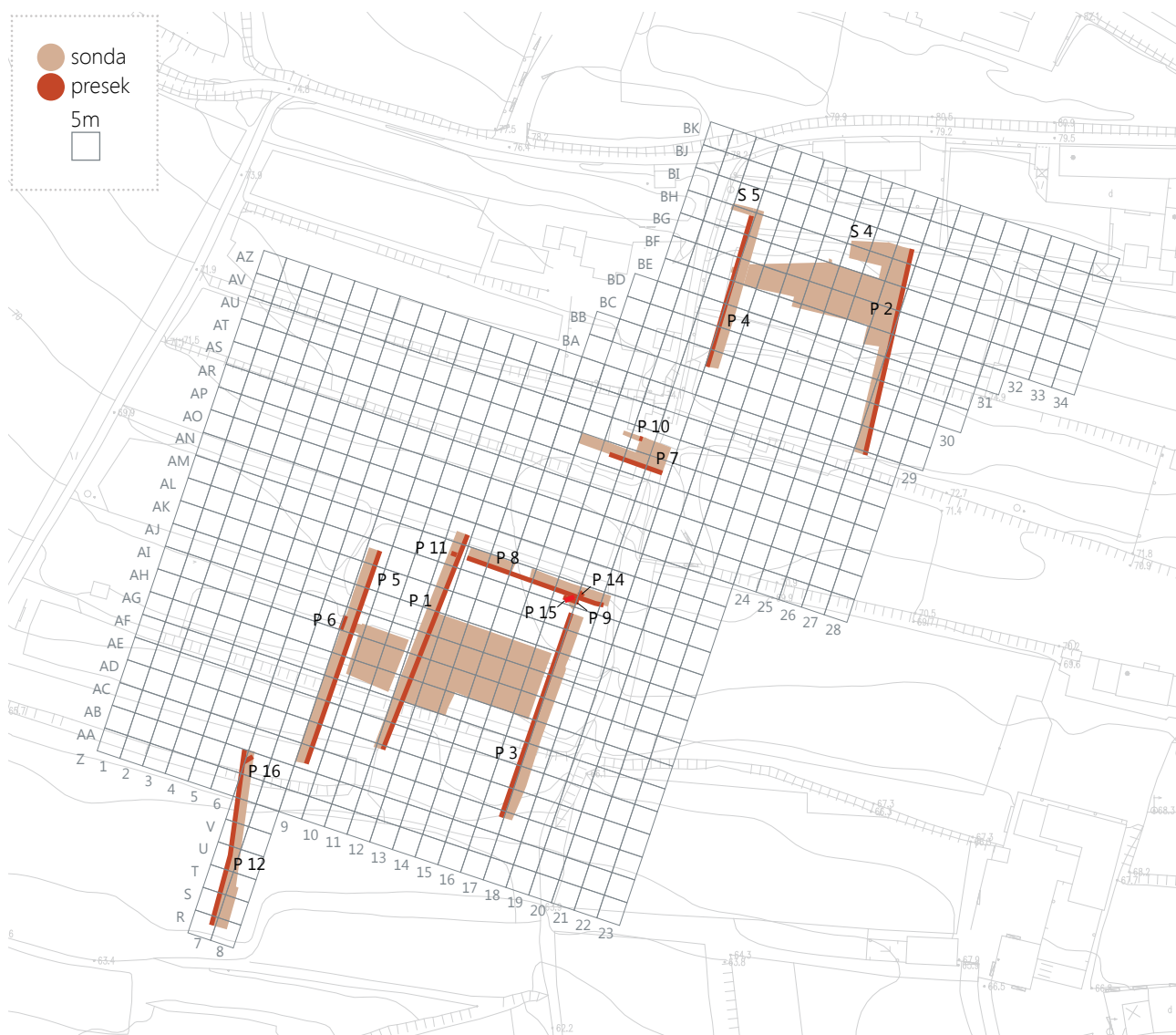
4.2 Stratigrafski opis

Rafko Urankar, Bojana Rozman

V vseh sondah geološko osnovo tvori fliš, v katerem se menjajo plasti peščenjakov in laporovcev. Slednji so zlasti pomembni, ker so za vodo nepropustni. Vsi lokalni vodnjaki so izkopani do debelejšje plasti laporovca, voda pa ob lezikah ne odteka, ker so plasti nagnjene pod kotom 5–15° proti severozahodu, torej v sam masiv. Geološko osnovo prekriva plast preperle kamnine (SE 3), na katero nalega plast ornice (SE 2), ki jo prekriva sloj travne ruše (SE 1).

Na zahodnem delu izkopnega polja smo pričeli s strojnim izkopom testnih sond 1, 3 in 6, ki so potekale pravokotno na terase oz. prečno na pobočje, in sonde 11, ki poteka vzporedno s teraso, ter nadaljevali z ročnim stratigrafskim izkopom (sl. 8). V severnem, položnejšem delu, med kv. AT, AU/15–19 smo izkopali sondi 2 in 9, ki potekata vzporedno s smerjo teras. S testnimi sondami (1, 2, 3, 6, 9 in 11) smo preverili obstoj morebitnih arhitekturnih ostalin in drugih

- 1 Sliko strukture, ki je prevelika za eno fotografijo, se sestavi iz več fotografij, ki jih pred tem ustrezno obdelamo (izniči se distorzija leče in popravi se perspektiva).
- 2 Zahodni sektor je pravzaprav JZ del, vzhodni sektor pa SV del izkopnega polja.

7 Načrt najdišča z izkopnim poljem in označenimi preseki ter sondami; M 1 : 1500.

antropogenih struktur oz. posegov. Razpršenost arheoloških najdb in struktur je narekovala le štiri razširitve med testnimi izkopi, in sicer med sondami 1 in 3 (sonda 8), 1 in 6 (sonda 7) ter razširitve sond 11 in 9 (sl. 8). Vseh pet bolj ali manj izrazitih antropogenih teras, ki jih najdišče zajema, je dobro vidnih v presekih testnih sond 1, 3 in 6 (sl. 9–12).

V presekih sond (1, 3 in 6) je bilo ugotovljeno stratigrafsko zaporedje teras s podpornimi zidovi (SE 101A, B in SE 104A, B). Opazni so sledovi uporabe prostora od novega veka vse do današnjih dni. Pod rušo (SE 1) se nahaja plast ornice (SE 2) na geološki flišni osnovi (SE 3). Rigolana oz. orana zemlja (SE 2) vsebuje nesortiran material in frakcije melja s posameznimi kosi flišnega peščenjaka (zdrobljen del matične kamnine).

V zahodnem delu izkopnega polja so antropogene strukture (SE 100, SE 101B, SE 103, SE 104B, SE 106, SE 107) nastale tik nad geološko flišno osnovo (SE 3). Antropogeni

elementi nad geološko flišno osnovo so razni recentni vkopi (SE 105A) in useki v SE 3 (SE 111A), kamnita nasutja kot del tlaka oz. za potrebe izravnave terena (SE 111B³) in jami, nastali ob odstranitvi oljk (SE 114A, SE 115A), ter njuni zapolnitvi (SE 114B, SE 115B) (sl. 8, 13, 14). Na robu teras smo odkrili še podporna zidova (SE 101B in SE 104B) ter njuni ruševini (SE 107, SE 108).

Za izkop sonde 2 smo se odločili na podlagi že znane arheološke strukture – zidu, ki je bil dokumentiran v okviru predhodnega terenskega pregleda leta 2003. Omenjenega zidu nismo našli, odkrili pa smo nasutje zaobljenega grušč

3 Zasutje sterilnih geoloških flišnatih skladov sestavlja drobnozrnat svetlo rjav meljast pesek rahle konsistence, grobe sestavine, kot so kamni nepravilnih oblik (veliki od 2 × 2 cm, 15 × 10 cm do 30 × 16 × 5 cm), ki predstavljajo 55% delež polnila, ter posamezne najdbe: odlomki recentnih keramičnih ploščic, odlomki recentne keramike in dno antične amfore.

8 Načrt najdišča s stratigrafskimi enotami; M 1:1500.

(SE 106) in tik ob njegovi zahodni strani v geološko osnovo vsekano stojko (SE 109A), zapolnjeno s svetlo rjavim drobnnozrnatim grobim peskom rahle konsistence z 1% deležem drobnih kamnov (1 × 1 cm) in 2% deležem oglja (SE 109B) (sl. 15).

Na podlagi teh rezultatov smo sondo 2 razširili ter vzporedno z njo izkopal še sondo 9, ki poteka vzdolž obdelane terase (sl. 16). Jasna meja utrjenega nasutja zaobljenega gruščja peščenjaka majhne in drobne velikosti z redkimi večjimi kamni (debelina nasutja od 6 do 18 cm), položenimi neposredno na geološko osnovo, kaže, da gre za dokaj dobro ohranjeno novoveško cestišče oz. kolovoz (SE 106). Kamni so bili večinoma zaobljeni, veliki do 10 × 15 cm, in predstavljajo 80% delež strukture. Širina cestišča je bila okoli 200 cm. Posamične najdbe na cestnem tlaku oz. v SE 106, kot so železni predmeti – žebliji, železne podkve volov, železni deli okovja in žebliji, ki pripadajo vozovom, koščki

recentnih opek ter bronasta božjepotna svetinjica sv. Antona Padovanskega⁴ iz let med 1860 in 1880 (G8), njeno opredelitev kot novoveško cestišče še dodatno potrjujejo.

Za razjasnitev stratigrafskih odnosov smo izkopal še ožji in globlji kontrolni jarek znotraj sonde 9, s katerim smo presekal cestno (SE 106). Ob cesti, ki poteka v smeri SV–JZ, smo na zahodni strani odkrili usek v geološko osnovo, ki je služil kot drenažni jarek (SE 110), z dimenzijami 0,5 m globine in 2–3 m širine (sl. 16). Na podobno strukturo smo naleteli tudi na vzhodni strani ceste, vendar je bila ta le 0,25 m globoka in 0,50 m široka.

V sondah 2 in 9 so vidni tudi mlajši posegi; cesto (SE 106) je prekrila plast ornice (SE 2), delno pa jo je uničil vkop (recnten) za potrebe kompostne jame (SE 113), viden v južnem profilu sonde 9. V kv. AS/18, 19 je bila cesta popolnoma

4 Določil dr. A. Šemrov, Numizmatični kabinet NMS.

uničena zaradi rigolanja za ureditev vinograda. Iz preseka (sl. 16) je razvidno nasutje kamenja (SE 112), nastalo kot posledica čiščenja teras, ko so kamne odstranjevali z njive ter jih deponirali na rob terase, vzhodno od novoveške in današnje makadamske ceste, ki ga je sčasoma prekrila ruša (SE 1).

Poleg ceste oz. kolovoza SE 106 ima pomembno vlogo še zid SE 100, viden v sondah 1, 2 in 9 (sl. 8). Suho zidan zid, širok od 1,40 do 1,60 m in dolg 11,82 m, poteka pravokotno na izdanke fliša oz. geološko podlago v smeri SV–JZ. Lice zidu sestavljajo večji lomljeni oglati kamni velikosti od 25 × 18 × 5 cm do 50 × 25 × 15 cm (delež velikih kamnov je 90 %), vmes je nametano kamenje nepravilnih oblik in 8 % rjavega drobnozrnatega meljastega peska rahle konsistence (sl. 18).

Na Franciscejskem katastru iz sredine 19. stoletja nista označena niti cesta (SE 106) niti zid (SE 100). Iz slednjega sklepamo, da sta oba mlajša od sredine 19. stoletja. Zid je predstavljal parcelno mejo med obdelovalnimi površinami. Vse do leta 1965 so bile na pobočju obravnavanega območja manjše obdelovalne površine razmejene s suho zidanimi zidovi, podobnimi zidu SE 100. Po letu 1965 pa so manjše njive pričeli združevati v večje obdelovalne površine in na novo terasirali pobočje. Domnevamo, da je bil vodnjak v kv. AE/12, južno od zidu SE 100, zgrajen, ko je bil ta zid najverjetneje že zasut z zemljo za pripravo terase ter uničen zaradi rigolanja in oranja. Največje spremembe videza in rabe kulturne krajine so nastale šele v drugi polovici 20. stoletja.

Na vzhodnem in skrajno južnem delu izkopnega polja smo pričeli raziskovati prostor s sondami. Najprej smo izkopali sondi 4 in 5 prečno na potek teras, da bi dobili čim boljši vpogled v stratigrafijo najdišča (sl. 8, 17, 19). Sondi 4 in 5 smo zaradi sledenja kamnitim strukturam kasneje razširili in ju med seboj povezali. Tudi sonda 10 je bila v južnem delu zaradi strukture, ki je bila vidna že s površine, nekoliko razširjena (sl. 20).

S strojnimi izkopom sonde 4 smo pričeli na južnem delu, kjer smo najprej odstranili novodobni zid (škarpo SE 204). Pri nadaljnjem raziskovanju terase smo naleteli na vkop v plast SE 3, za katerega domnevamo, da je nastal pri sajenju oljk (SE 202A). Terasa se zaključuje s škarpo naslednje terase, ki smo jo označili kot SE 203. Nekoliko severneje smo naleteli na ohranjen temelj zidu (SE 200) (sl. 8). Na obeh straneh sta se na zid naslanjali nasutji SE 201 in SE 201A. Izkop smo končali približno 3 m pred naslednjo teraso (sl. 21).

V sondi 5, ki smo jo izkopali vzporedno s sondo 4, le da je bila malce krajša, je bila situacija v južnem delu podobna kot v sondi 4. Škarpa (SE 203), ki je bila v sondi 5 zelo dobro

ohranjena, je bila v sondi 4 že precej poškodovana, hkrati pa se je ob njej pojavila nova plast (SE 205), ki je bila sprva vidna tudi na površini; segala je vse do plasti SE 3, prekrili pa sta jo plasti SE 2 in SE 1.

Sonda 10 je bila izkopana v skrajno južnem delu izkopnega polja (sl. 8, 20). Na celi dolžini se stratigrafsko zaporedje osnovnih plasti ponovi (SE 1–3), le v južnem delu je bila že na površini vidna anomalija na sicer ravnem travniku. Izkazalo se je, da gre za recentni, strojno izkopani jarek.

V vseh treh sondah smo naredili presek skozi vse plasti do geološke osnove. Pri tem smo dokumentirali zelo dobro ohranjeno terasiranje (škarpi SE 203 in SE 204 v sondah 4 in 5), ki je služilo svojemu namenu vse do danes in je bilo glede na najdbe (recentni odpadni material: guma, PVC, bakelit ipd.) plod kmetovanja najverjetneje v zadnjih sto letih. Drugače je bilo s suho zidano strukturo, ki na površini ni bila vidna (SE 200), potekala pa je pravokotno na sondo 4. Ko smo sledili njenemu poteku, smo se dokopali vse do sonde 5, kjer zid ni bil več ohranjen zaradi naknadnega vkopa in nasutja (SE 205), ki je verjetno posledica kopanja pri gradnji vojaške ceste, ki danes ni več ohranjena. Starost zidu (SE 200) je težko določiti, saj imamo na obeh straneh v zasipu (SE 201 in SE 201A) precej pomešane in težko določljive najdbe⁵ (G9). Je pa primerjava današnjih in Franciscejskih katastrof pokazala določene razlike prav na liniji tega zidu. Na tem mestu je namreč v Franciscejskem katastru vrisana meja parcele, ki je danes več ni (sl. 22). Zato lahko z veliko gotovostjo trdimo, da je leta 1862(?) na tem mestu stala škarpa, katere ruševino smo dokumentirali kot SE 206 (G10), in je predstavljal parcelno mejo, ki je bila kasneje zaradi združevanja parcel prestavljena, sočasno pa je bila zgrajena nova terasa – škarpa (SE 204).

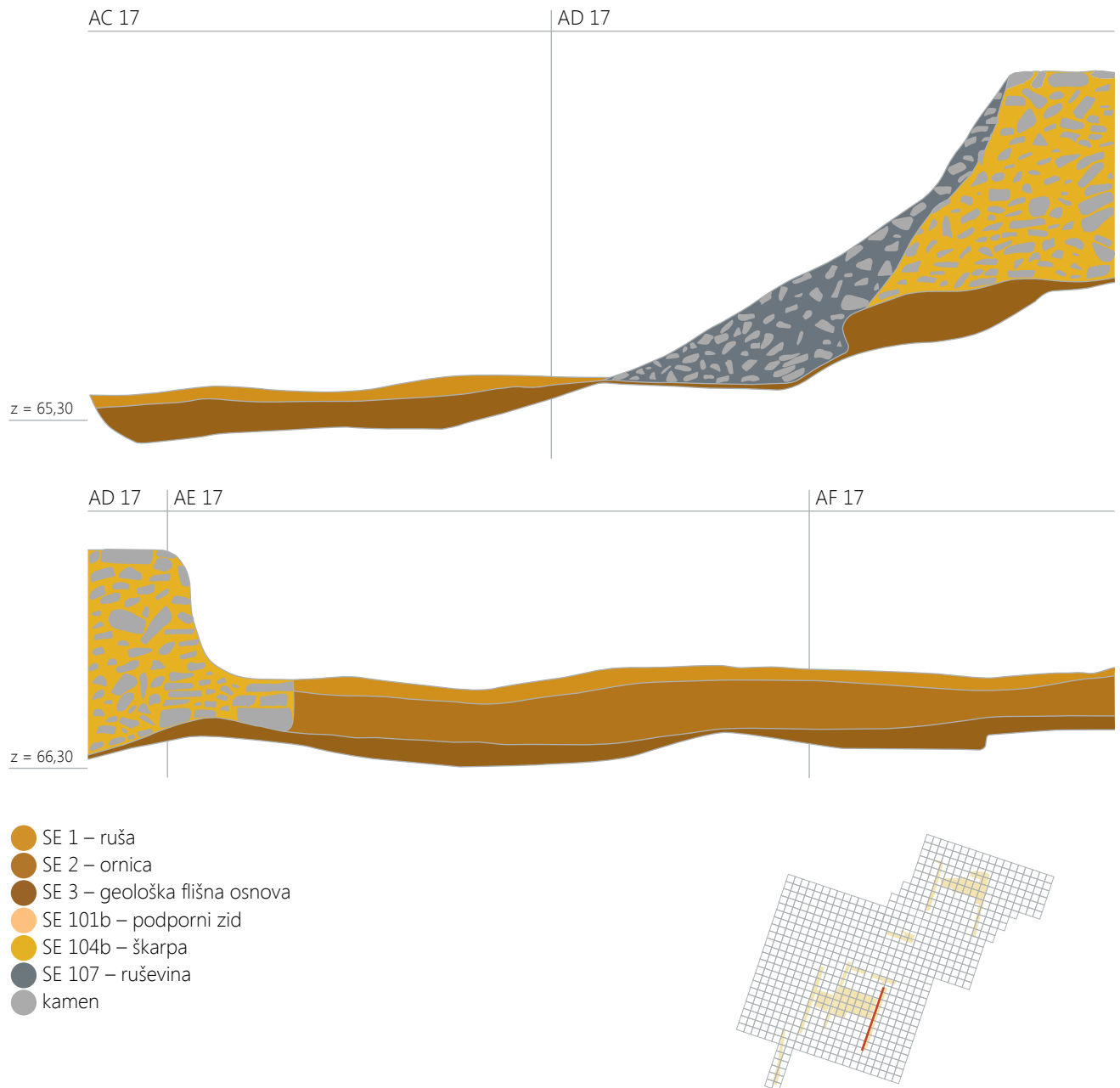
Vkop v sondi 4 pod škarpo SE 203 kaže, da je na tem mestu verjetno stalo drevo, ki je bilo kasneje odstranjeno.

V sondi 10 je terasiranje manj izrazito, vendar je meja med dvema parcelama vidna v preseku v obliki plitkega jarka (sl. 23). V tlorisu sonde smo v severnem delu odkrili vkop, katerega polnilo ni vsebovalo najdb (SE 207A in SE 207B), zato je natančnejša določitev starosti in namena tega konteksta nemogoča.

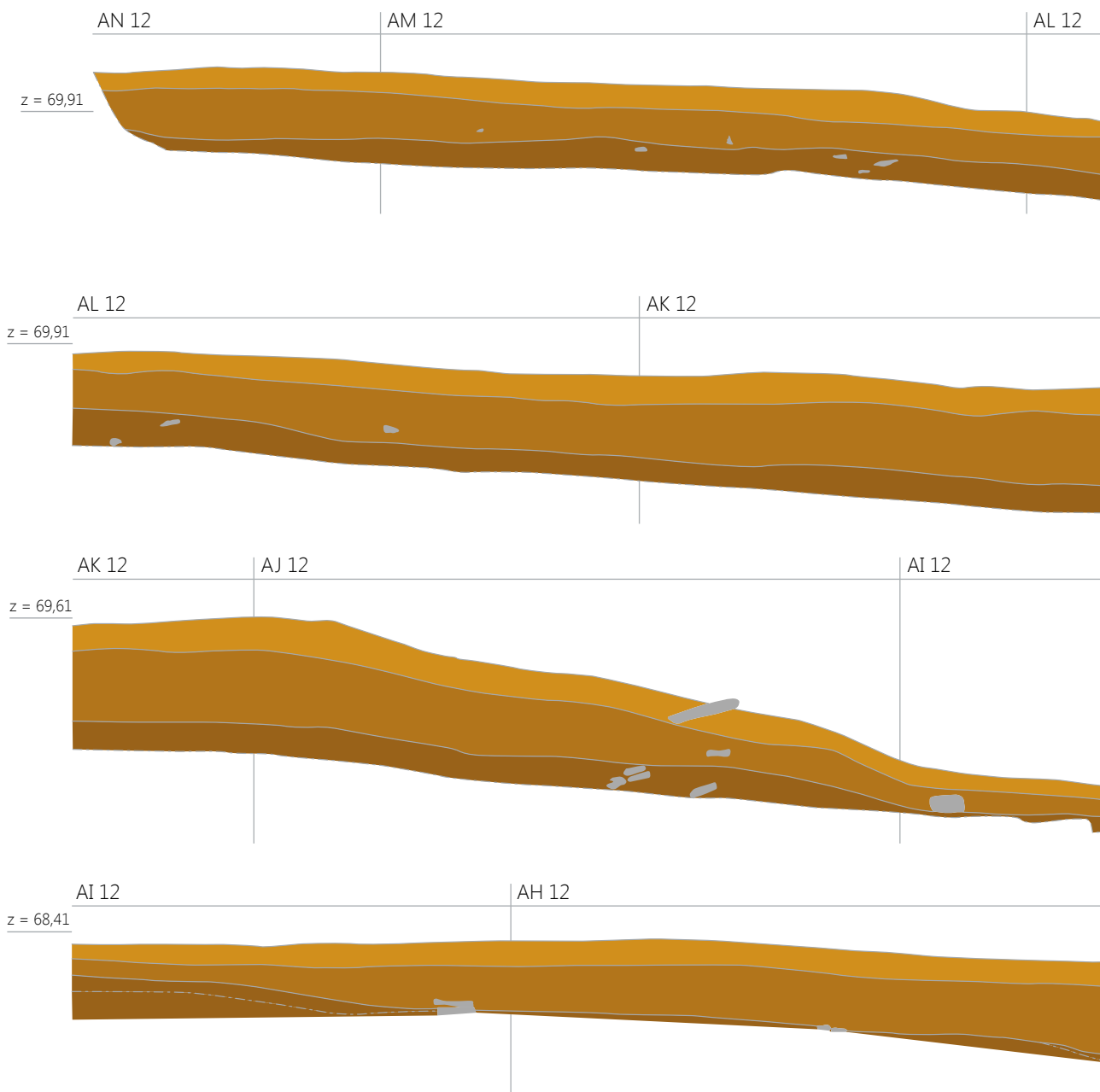
Skupna značilnost teh treh sond je vpogled v razvoj kulturne krajine in njene kmetijske rabe, ki je pogojena tudi z ugodno lego terena na južnem pobočju. Glede na nekatere, nedvomno antične, najdbe, lahko sklepamo, da je bilo območje v kmetijski rabi verjetno že od antičnih časov.

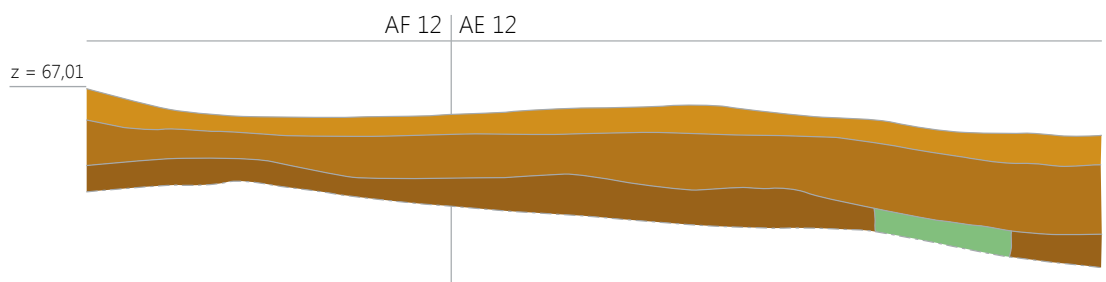
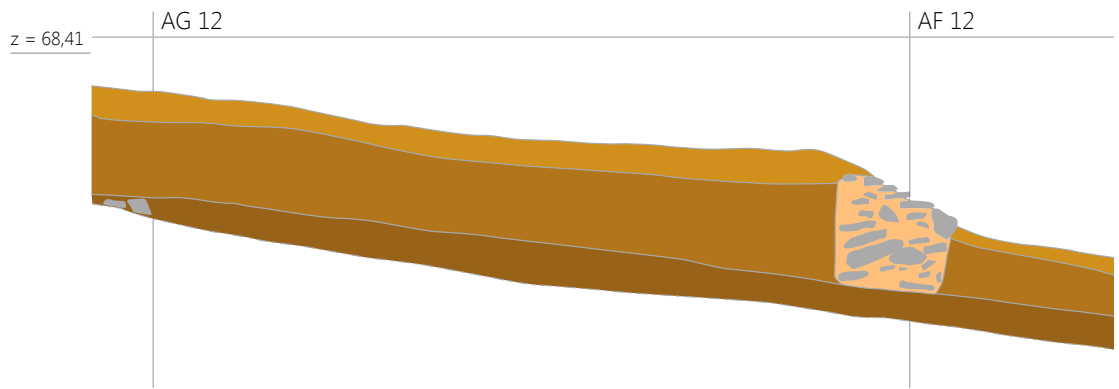
5 Odlomki antičnih opek in tegul, pa tudi odlomek lončenine, ki bi ga lahko pripisali srednjemu veku.

Odlomki antične lončenine in gradbenega materiala se sicer sporadično pojavljajo na celotnem najdišču, razpršenost artefaktov/najdb pa je verjetno posledica rigolanja in oranja.

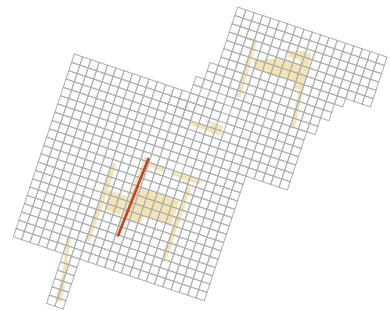

9 Presek sonde 3, pogled proti zahodu; M 1:50.

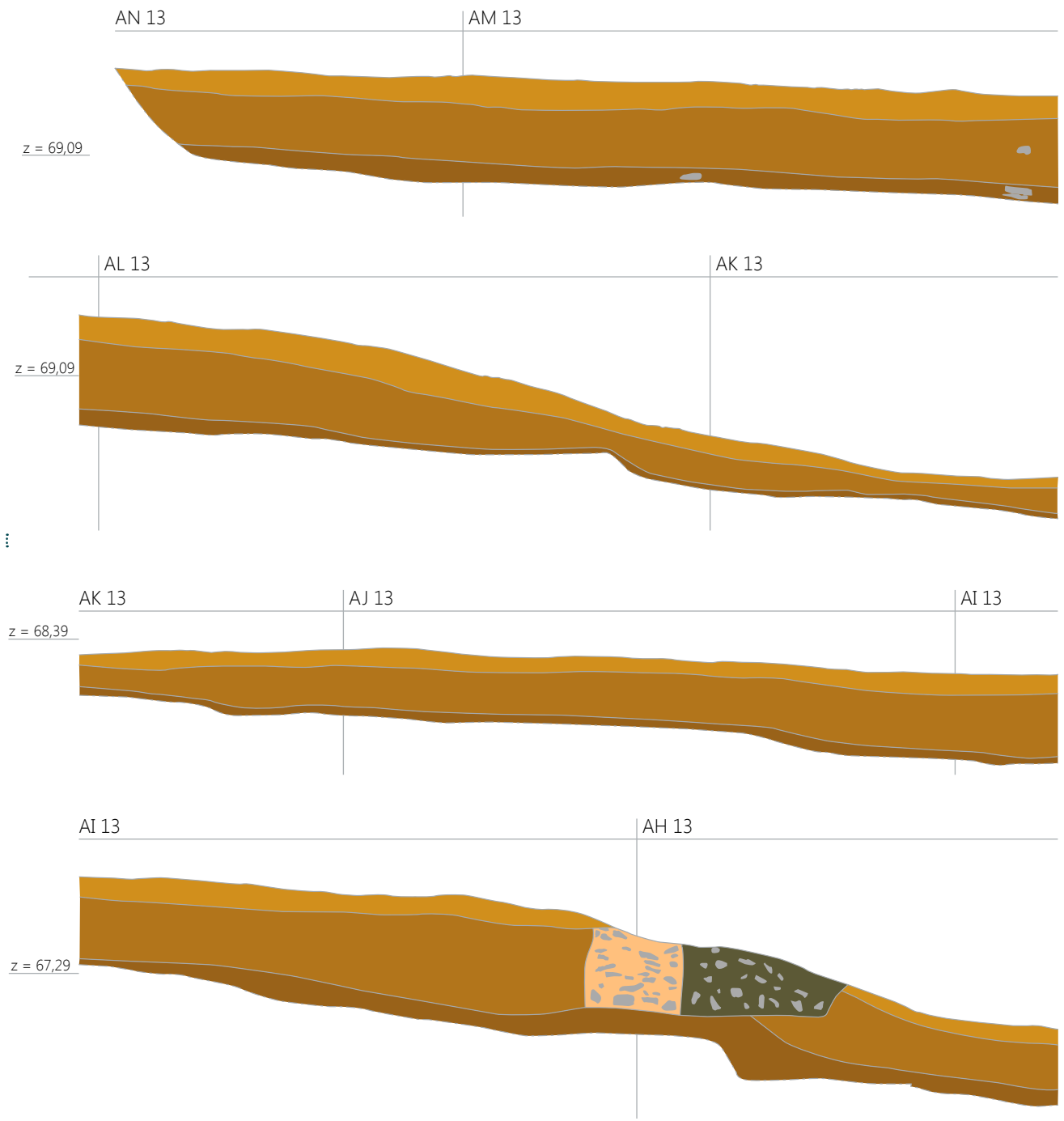

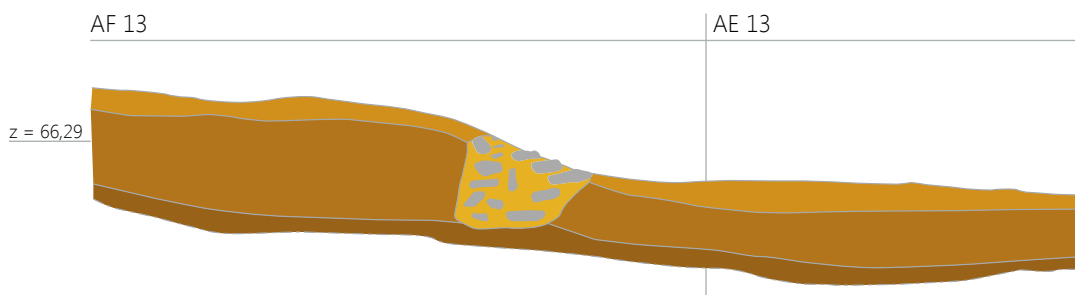
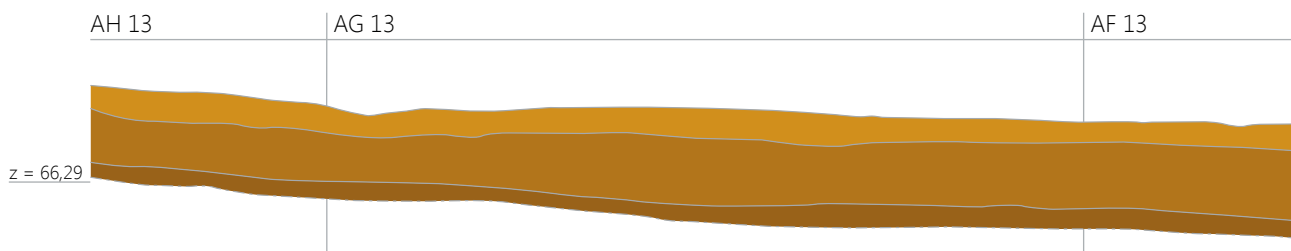

- SE 1 – ruša
- SE 2 – ornica
- SE 3 – geološka flišna osnova
- SE 101b – podporni zid
- SE 102 – geološka osnova
- kamen

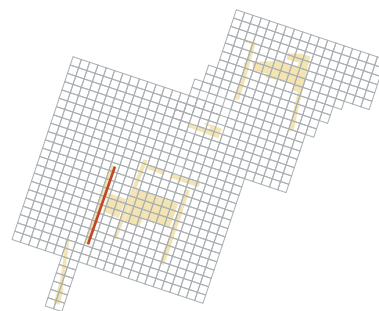

10 Presek sonde 1, pogled proti vzhodu; M 1:50.

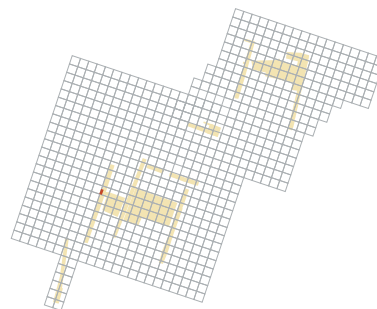
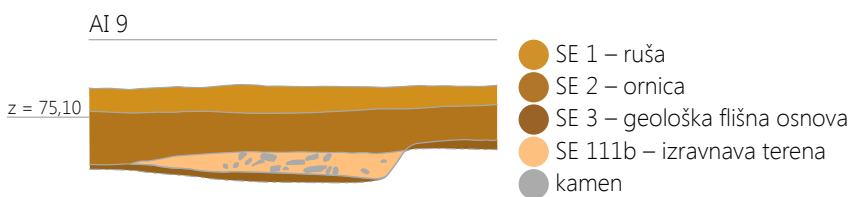

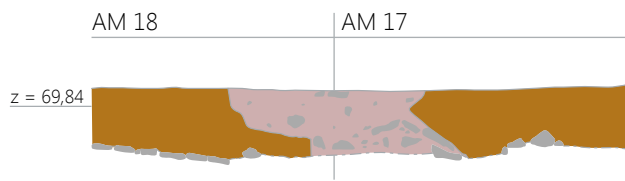
- SE 1 – ruša
- SE 2 – ornica
- SE 3 – geološka flišna osnova
- SE 101b – podporni zid
- SE 104b – škarpa
- SE 108 – ruševina
- kamen

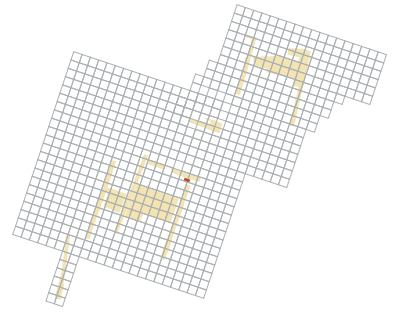
11 Presek sonde 6, pogled proti vzhodu; M 1:50.

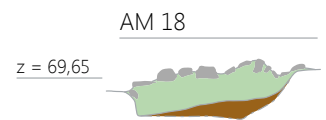
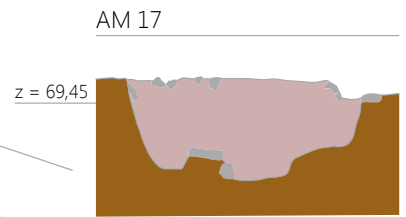
12 Presek sonde 6, pogled proti zahodu; M 1:50.

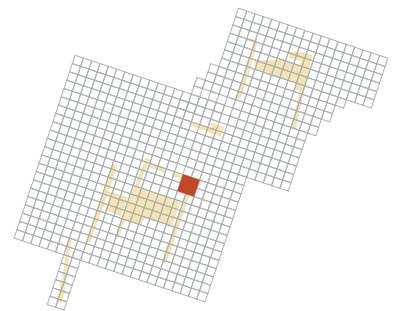
- SE 2 – ornica
- SE 115b – polnilo recentnega vkopa
- kamen

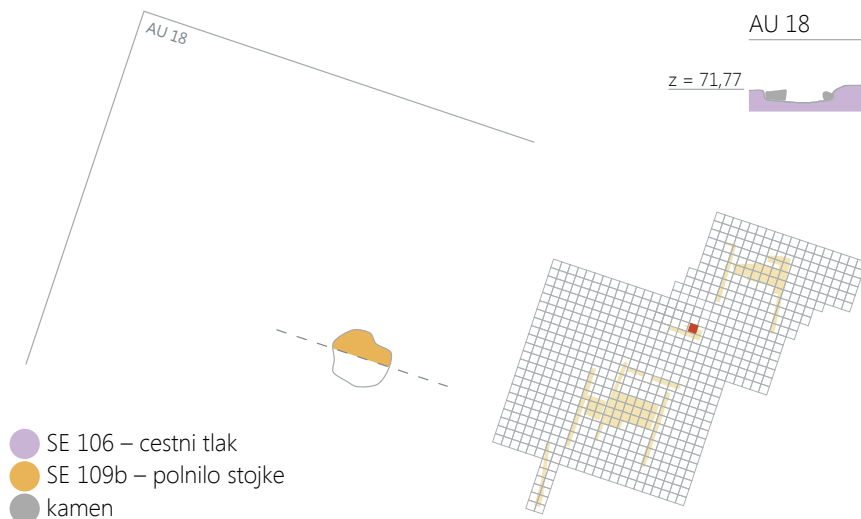
13 Presek vkopa SE 115a s polnilom SE 115b, pogled proti jugu; M 1:50.

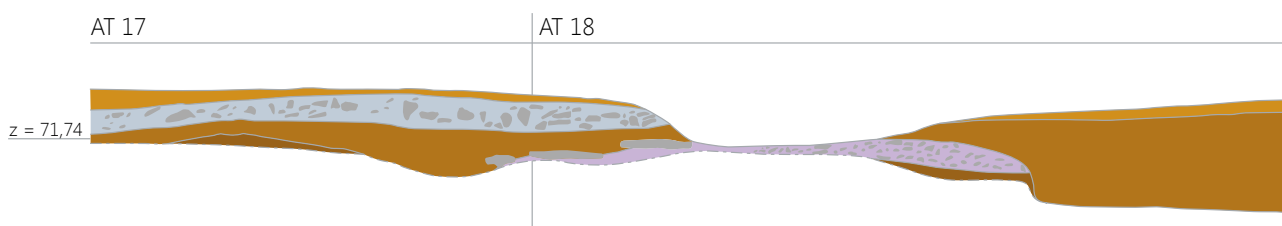
- območje raziskav – sonda 11
- SE 2 – ornica
- SE 114b – polnilo recentnega vkopa
- SE 115b – polnilo recentnega vkopa
- kamen

14 Preseka in tloris vkopov SE 114a in SE 115a s polniloma SE 114b in SE 115b; M 1:50.

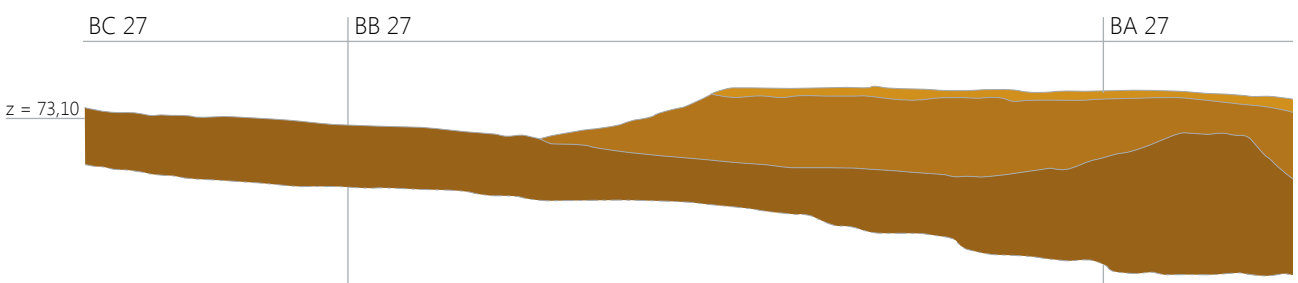
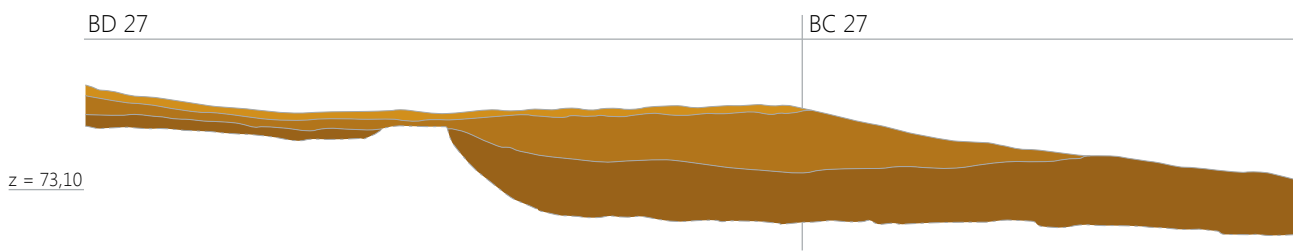
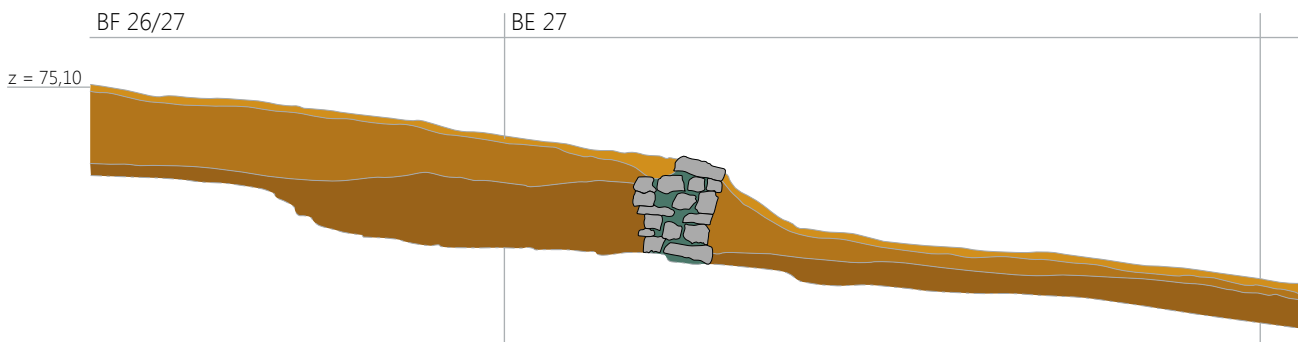
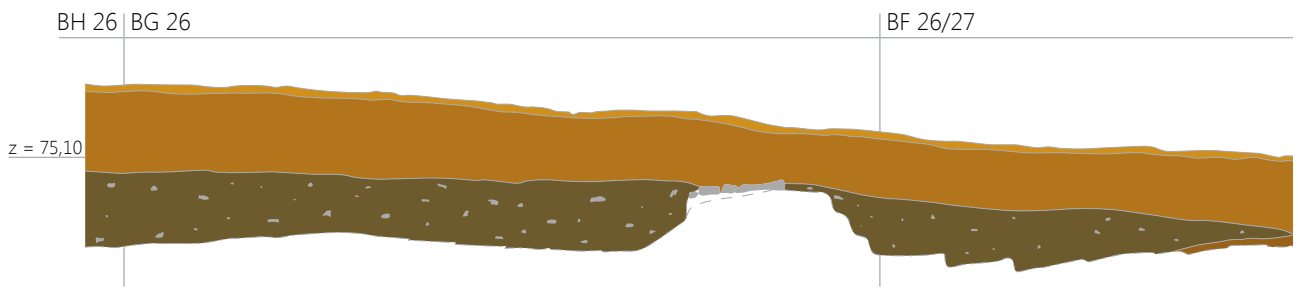
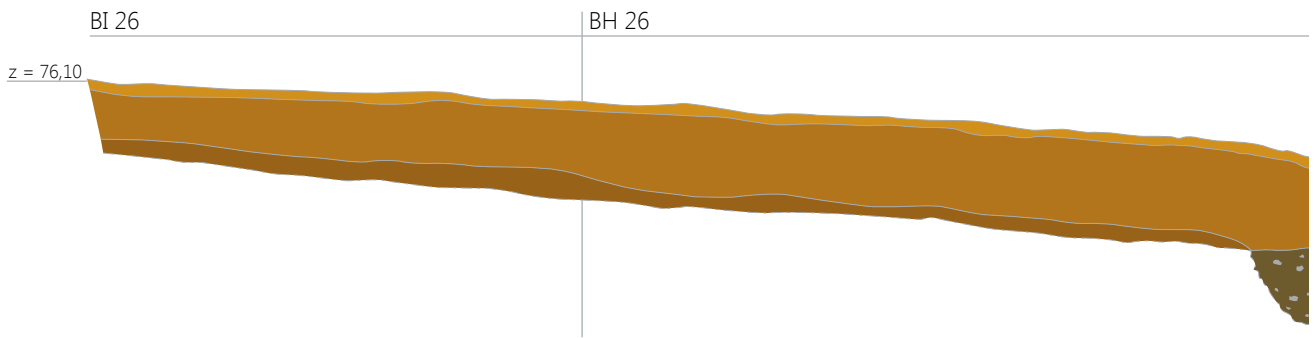

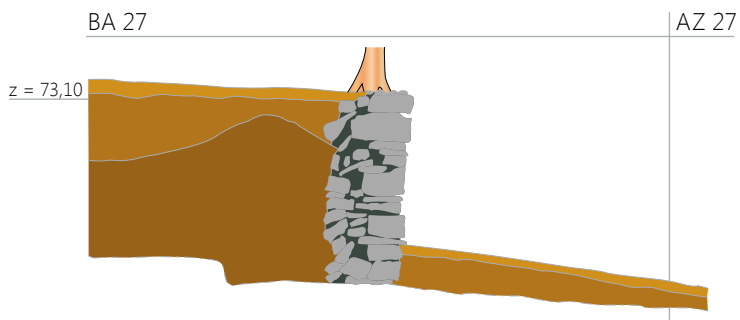
15 Presek in tloris vkopa SE 109a s polnilom SE 109b; M 1 : 50.

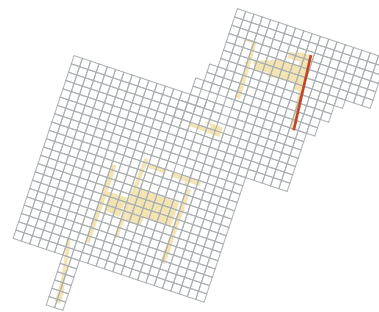
- SE 1 – ruša
- SE 2 – ornica
- SE 3 – geološka flišna osnova
- SE 106 – cestni tlak
- SE 112 – kamnito nasutje
- kamen

16 Presek sonde 9, pogled proti jugu; M 1 : 50.

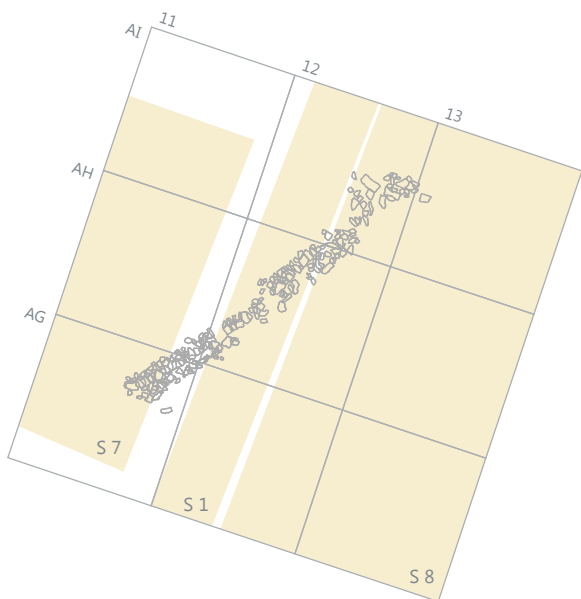

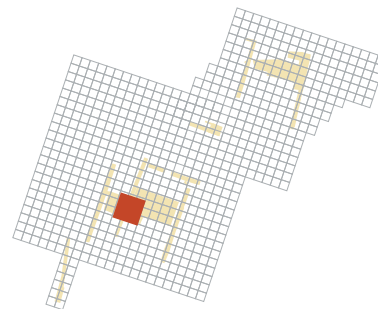
- SE 1 – ruša
- SE 2 – ornica
- SE 3 – geološka flišna osnova
- SE 200 – zid
- SE 201, 201a – nasutje
- SE 203 – škarpa
- SE 204 – škarpa
- kamen
- drevo

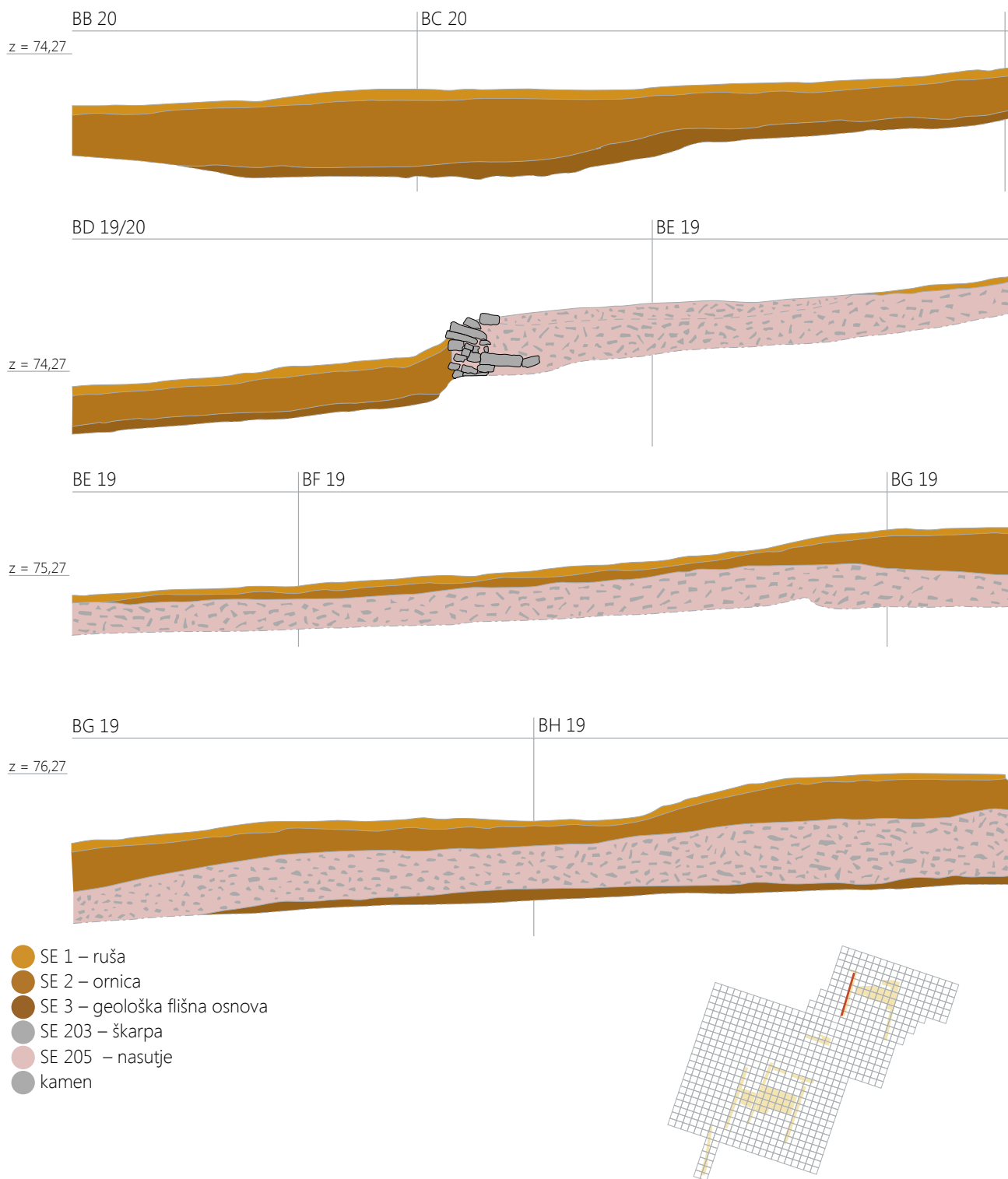
17 Presek sonde 4, pogled proti vzhodu; M 1:50.

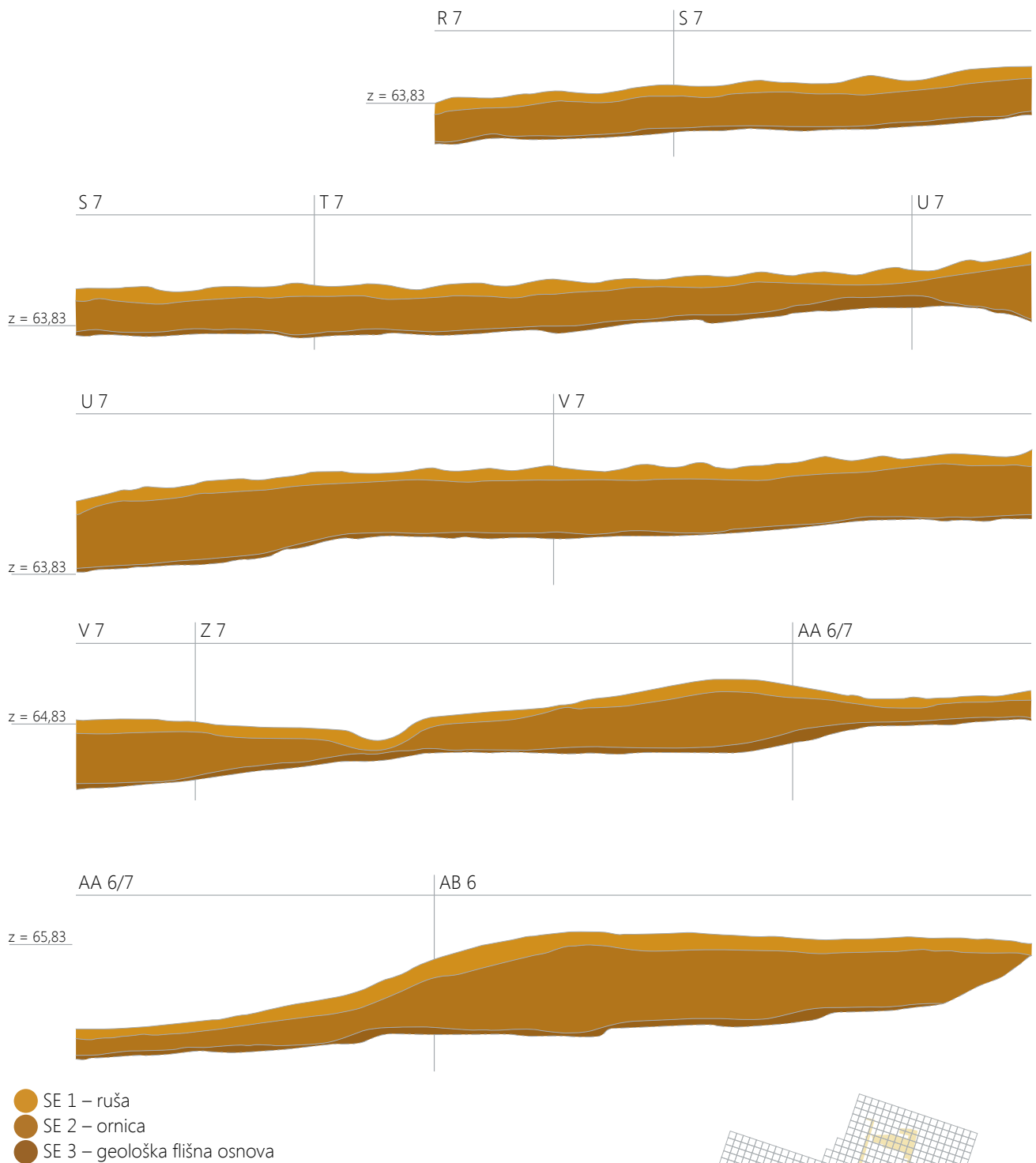
- območje raziskav – sonde 1, 7 in 8
- SE 100 – zid
- 5m
-

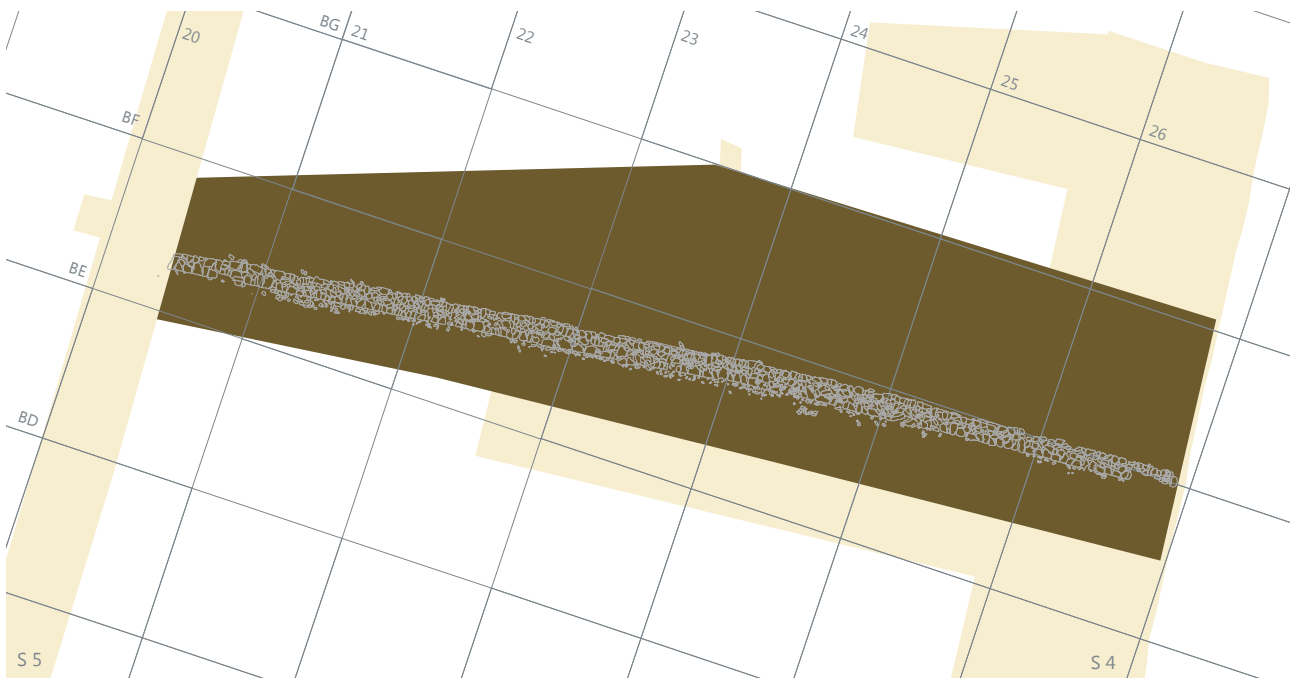
18 Tloris zidu SE 100; M 1:250.

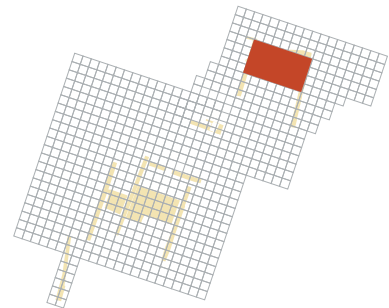
19 Presek sonde 5, pogled proti zahodu; M 1:50.

20 Presek sonde 10, pogled proti zahodu; M 1:50.

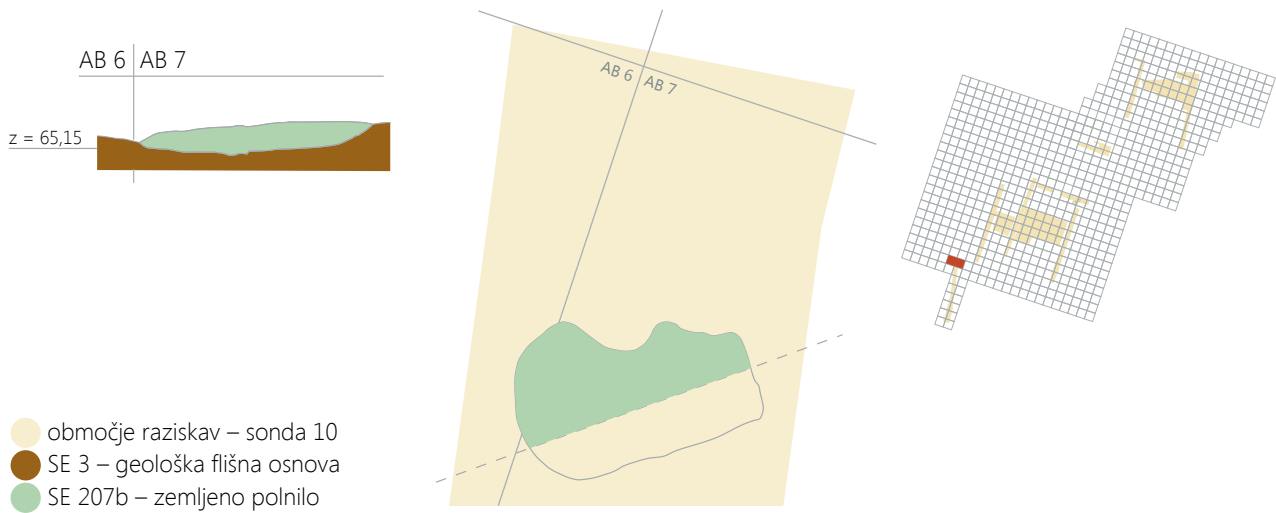
- območje raziskav – sonde 4 in 5
- SE 200 – zid
- SE 201, 201a – nasutje
- 5m

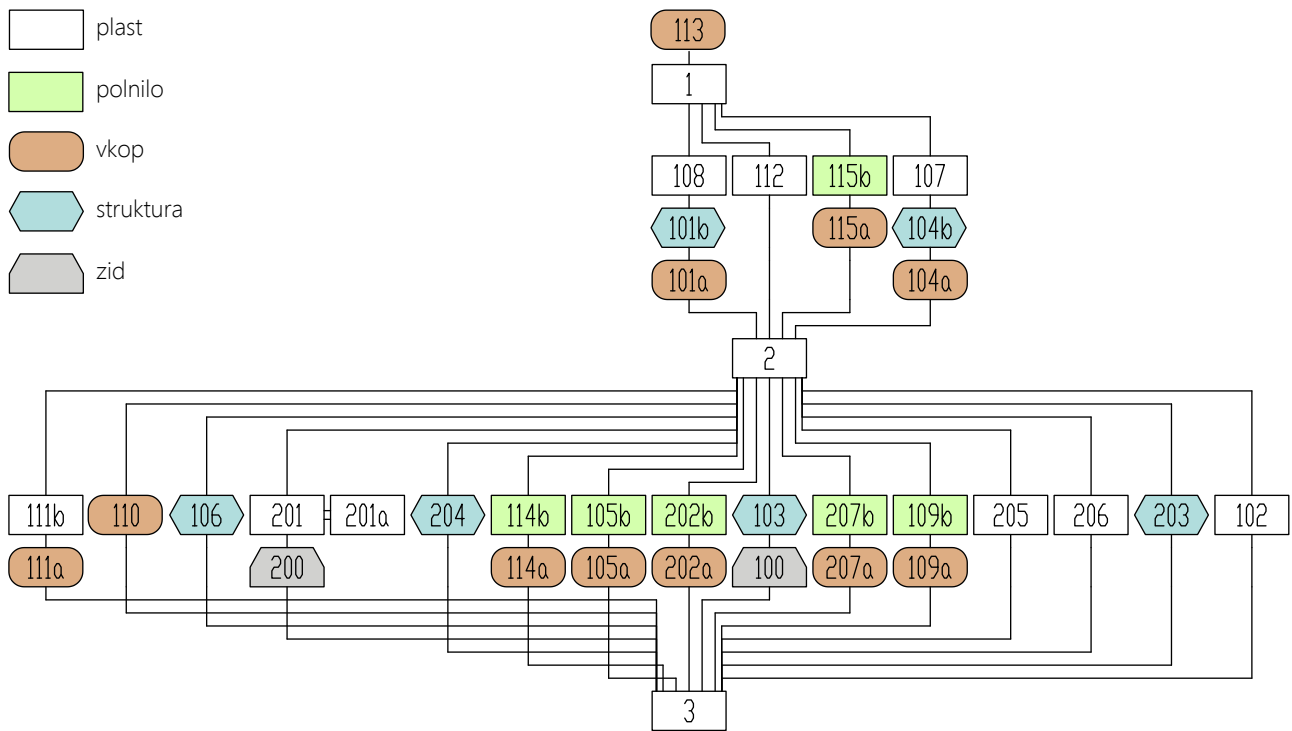
21 Tloris zidu SE 200 in nasutja ob njem SE 201; M 1:250.

22 Izris zidu SE 200 na Franciscejskem katastru.

23 Presek in tloris vkopa SE 207a s polnilom SE 207b; M 1 : 50.

24 Matrika.

5 Gradivo

Tina Žerjal

Skromni odlomki prazgodovinske kaštelirske keramike, ki se pojavljajo v raziskanih plasteh, nakazujejo na prisotnost prazgodovinske poselitve v bližini izkopa.

Odlomki rimskodobne keramike so številčnejši. Med gradbenim materialom so bile najdene zlasti razbite tegule. Odlomki lončenih posod so pogosto obrabljeni in zajemajo širok časovni razpon. Med najstarejše prepoznane odlomke lahko uvrstimo odlomke dna reliefne posode z rdečim premazom (**G2** in **G4**), ki spominja na obliko dna dvoročajne skodelice Sarius. Le-te naj bi izdelovali med 30–20 pr. n. št. do klavdijskega obdobja (Consp. 1990, 182; Schindler Kaudelka 2000, 62). Keramična masa vijoličastih odtenkov in z obilico sljude sicer ne odgovarja padski proizvodnji reliefne sigilate. Med zgodnjerske odlomke lahko uvrstimo tudi odlomek dvopaličastega ročaja amfore Dr. 2–4 (**G3**), datirane od sredine 1. stoletja pr. n. št. do konca 2. stoletja n. št. (Panella 2001, 94). Odlomek trupa istrske amfore Dressel 6B za oljčno olje po debelini nakazuje na zgodnjo proizvodnjo iz 1. in 2. stoletja n. št. (nazadnje pregledno Pesavento Mattioli, Carre 2009). Odlomek ročaja **G1** bi lahko pripadal vinski amfori z ravnim dnom, datira pa med sredino 1. in 3. stoletja (Panella 2001, 184–185). Odlomek amfore svetle barve z mnogimi vključki (AH10–11; SE 2) spominja na keramiko amfor Richborough 527, toda ne liparskega, temveč grškega izvora. Izdelovali naj bi jih od druge tretjine 1. stoletja pr. n. št. do sredine 3. stoletja n. št. in v njih prevažali galun (Panella 2001, 194). Na Školaricah se v isti keramiki pojavljajo tudi amfore oblike Dr. 2–4.

Odlomek ramena pečatne oljenke lokalne proizvodnje je močno obrabljen. Lokalni lončarji naj bi posnetke modenskih pečatnih oljenk oblike Loeschcke X začeli izdelovati že v prvi tretjini 2. stoletja n. št. Varianta Loeschcke Xb je značilna za drugo polovico 2. in prvo polovico 3. stoletja n. št., uporablja pa se še v celotnem 4. stoletju n. št. (Istenič 1999, 153–160, 172). Najmlajše degenerirane variante Loeschcke Xc običajno datirajo v drugo polovico 3., 4. in 5. stoletja n. št. (Istenič 1999, 157).

Nekoliko pogostejši so odlomki poznorimske keramike. Odlomek prstanastega dna krožnika afriške sigilate (SE 2, med S1 in S6) ima na dnu še ohranjen debel rdeč premaz. Verjetno je pripadal zgodnjim oblikam afriške sigilate proizvodnje

A2 ali A/D, ki se datirajo od konca 2. do konca 3. ali začetka 4. stoletja n. št. (Bonifay 2004, 157–159; LRFW1).

Najmlajši so odlomki amfor iz Prokonzularne Afrike, ki se v severno jadranskem prostoru pogosto pojavljajo v času od 3. do sredine 5. stoletja (Vidrih Perko 2000; 2006; Modričan 2014). Natančneje je tipološko določljiva le enostavna cilindrična noga, ki je rahlo odebeljena v sredini (**G6**) in je značilna zlasti za mlajše tipe klasičnih severnoafriških amfor oblike Africana II, npr. za obliko Africana IID iz druge polovice 3. in 4. stoletja n. št. (Bonifay 2004, 115–117).

6 Živalski ostanki

Borut Toškan

Nabor živalskih ostankov je količinsko skromen, saj vključuje le 11 odlomkov kosti in zob (sl. 25). Taksonomsko jih je bilo mogoče opredeliti šest, med katerimi so zastopane najmanj tri vrste; zanesljivo razlikovanje med domačim in divjim prašičem je pri razdrobljenem kostnem gradivu namreč pogosto nemogoče. Z izjemo spodnjega podočnika in drobca medenice (domnevno) domačega prašiča, ki sta bila odkrita v cestnem tlaku (SE 106), obravnavane najdbe izvirajo iz ornice (SE 2)⁶.

Za analizirano arheozoološko gradivo je značilna prevlada domačih živali, predvsem goveda. Ob prstnici in delno poškodovani stopalnici, ki zagotovo pripadata tej vrsti, bi kazalo namreč enako sklepati tudi za pet kostnih odlomkov sicer ožje taksonomsko neopredeljenega velikega rastlinojeda. Ugotovitev ni presenetljiva, saj sta v rimskodobnih kontekstih z Obale in s Krasa praviloma najbolje zastopani živalski vrsti prav govedo in drobnica (glej npr. Turk *et al.* 1993; Petrucci 2007, 513–523; Kovač 2013, sl. 9 in 26; Toškan 2013, tab. 2). Podobno velja za zgodnesrednjeveška najdišča (Petrucci 2007, 537–550; Kovač 2013, sl. 2, 14 in 20), najverjetneje pa tudi za celotno obdobje novega veka, čeprav je neposrednih arheozooloških podatkov za ta čas malo (Petrucci 2007, 541–550). Na podlagi razmeroma velikih dimenzij govejih kosti se zdi te najmanj utemeljeno datirati v (zgodnji) srednji vek. Z nastopom poznoantičnega obdobja oziroma najkasneje z začetkom zgodnjega srednjega veka

se je namreč veliko rimsko govedo, ki je bilo v ta prostor vpeljano z romanizacijo, praktično povsem umaknilo manjšim formam, poznanim še iz železne dobe (Petrucci 2007, 534–541; glej tudi Toškan 2013, 45–47). Vnovičen pojav razmeroma velikega goveda na obravnavanem območju je po razpoložljivih podatkih mogoče datirati šele v novi vek (Petrucci 2007, 548–550).

V primeru prašiča je sklepanje na časovno umestitev najdenih kosti na podlagi izsledkov arheozoološke analize še težavnejše. Na območju Kopra in njegovega zaledja je vrsta razmeroma skopo zastopana tako v rimskem času kot v srednjem veku (Kovač 2013, sl. 2, 14 in 20; Toškan 2013, tab. 2), vendar je treba k temu dodati, da so analizirani arheozoološki zbiri praviloma zelo skromni. Nekoliko drugačno sliko kažejo raziskave na lokaciji Crosada v Trstu, kjer je prisotnost prašičjih najdb v zgodnjem rimskih plasteh znatna (Petrucci 2007, sl. 12). Po nekaterih domnevah bi povečano poseganje po svinjini, ki je bilo ugotovljeno v nekaterih zgodnjem rimskih kontekstih jugovzhodnoalpskega prostora, južne Francije in Španije, lahko pričalo o večinski prisotnosti italških priseljencev na teh območjih oziroma o njihovem vztrajanju pri tradicionalnem, s svinjino bogatem načinu prehranjevanja (King 2001; Andrič *et al.* 2012).

Poseben komentar zasluži odkritje odlomka pasje golenice. Na podlagi njegovih dimenzij (npr. širina

Stratigrafska enota	Sektor/Kvadrant	Takson	Skeletni element	Stran	Ohranjenost
2	AT 16–18	govedo (<i>Bos taurus</i>)	metatarsus	?	odlomek
2	sonda 1	govedo (<i>Bos taurus</i>)	phalanx 1	?	odlomek
2	AG 11	prašič (<i>Sus domesticus</i>)	mandibula	sin.	odlomek
2	AH 13, 14	pes (<i>Canis familiaris</i>)	tibia	sin.	odlomek
2	AH, AG 11	neopredeljeno	neopredeljeno	?	odlomek
2	AU, AT 19	neopredeljeno	neopredeljeno	?	2 odlomka
2	BI-25, BI-26	neopredeljeno	neopredeljeno	?	odlomek
2	sonda 6	neopredeljeno	neopredeljeno	?	odlomek
106	AT, AU 18	prašič (<i>Sus cf. domesticus</i>)	dens	sin.	odlomek
106	AT, AU 18	prašič (<i>Sus cf. domesticus</i>)	pelvis	dex.	odlomek

‡ 25 Seznam živalski ostankov po stratigrafskih enotah.

6 Glej opis SE 2 v poglavju Katalog stratigrafskih enot (tu str. 33).

proksimalnega dela: 23,0 mm; najmanjša širina diafize: 9,0 mm) bi ga kazalo pripisati manjši, čeprav že odrasli živali. Najdbe psa v lokalnih rimskodobnih in srednjeveških kontekstih niso pogoste, ni pa vrsta povsem nepoznana (glej npr. Petrucci 2007; Toškan 2012; Kovač 2013). Z vidika velikosti je pasja najdba s Kortince skladna s primerkom iz poznoantičnih plasti najdišča Muzejski trg znotraj koprškega mestnega jedra (Kovač 2013, tab. 16), bistveno pa se ne razlikuje niti od poznosrednjeveškega oziroma zgodnesrednjeveškega⁷ primerka s Sermina (Toškan 2012, 95–96).

Na podlagi predstavljenih ugotovitev bi torej večji del živalskih ostankov z najdišča Kortinca kazalo časovno umestiti bodisi v antiko bodisi v novi vek, ko se je plast SE 2 tudi izoblikovala. Na slednjo možnost med drugim kažejo gladko odsekan sklep na oddaljenem koncu odlomka goveje stopalnice (SE 2; kv. AT 16–18), kakršnih med rimskodobnimi kostnim gradivom praviloma ni najti (Seetah 2006; Maltby 2007 in tam navedena literatura; glej tudi Dirjec *et al.* 2012, sl. 6), in razmeroma velike dimenzije edinega odkritega prašičjega podočnika (SE 106; kv. AT, AU 18). V kolikor so posamezne najdbe rimskodobne, bi utegnile biti povezane z bližnjim podeželskim dvorcem, čeprav tega seveda ni mogoče z gotovostjo trditi.

⁷ Delno ohranjeno pasje okostje s Sermina je bilo sprva pogojno umeščeno v čas pozne antike, vendar se je kasneje izkazalo, da je najdba mlajša (A. Plestenjak, ustno poročilo). Izkopavanja je v letu 2010 izvedlo podjetje Arhej, d.o.o. (Plestenjak 2012).

7 Zaključek

Matjaž Novšak

Z zaščitnimi arheološkimi izkopavanji pred izgradnjo hitre ceste Škofije–Sermin sta bili na Škofijskem sedlu zahodno od Spodnjih Škofij raziskani dve lokaciji z novoodkritim arheološkim potencialom – Reber (Tica 2003) in Kortinca. Najdbe s terenskih pregledov so obetale odkritja ostankov iz rimske dobe. Pobočje, ki se jugozahodno od Spodnjih Škofij polagoma spušča in je danes v celoti namenjeno vinogradništvu, je bilo v sedemdesetih letih 20. stoletja z intenzivnim kmetovanjem preoblikovano, zgornji del na obrobju Škofij pa nenadzorovano pozidan. Raziskave so na nekaj mestih ugotovile strukture iz starejših obdobj, ki imajo, zaradi poznejših posegov in narave struktur, skromnejšo arheološko izpovednost.

Ob začetku izkopavanj na površini terena ni bilo očitnih topografskih znakov, ki bi narekovali raziskovalne postopke. Upoštevali smo informacije domačinov, kartografsko in arhivsko gradivo ter rezultate arheološkega pregleda (sl. 26).

Distribucija odkrite rimske lončenine in gradbenega materiala, ugotovljena pri terenskih pregledih, je nakazovala možnost obsežnejše rimskodobne rabe prostora predvsem v zahodnem delu trase hitre ceste.

Zgornji del raziskanega terena je bil nekdaj terasiran, terase pa podprte s kakovostno grajenimi zidovi. Pravokotno na terase je potekala trasa novoveške ceste. V izkopanih sondah pravokotno na terase in v vmesnih razširjenih izkopih je bilo razbrati, da so terase plod novodobnih agrarnih posegov. Po pobočju so bile trasirane poljske poti, v preoranih plasteh pa odkriti razpršeni odlomki antične in novoveške lončenine ter opek. Ob zahodnem vznožju pobočja se je na flišni geološki podlagi ohranil suhozidni temelj SE 200, usmerjen pravokotno na nekdanji potek pobočja (današnji nagib terena precej odstopa od naklona geoloških plasti), v katerem so bili vgrajeni kosi rimskih tegul. Flišna osnova v njegovi okolici je bila izravnana, tako da je predstavljala hodno podlago. V preoranih tleh se je ohranila skromna količina fragmentov rimskega gradbenega materiala in lončenine.

V bližnji okolici je glede na zgodovinske vire in dosedanje raziskave obstajala izjemna gostota poselitve predvsem v času rimskega cesarstva oziroma od sredine 1. stoletja pr. n. št. (Poglajen 2007, priloga 6), ko je bila ustanovljena kolonija

26 Območje raziskave, prikazano na Franciscskem katastru, M 1:5000; ©Arhiv Slovenije.

Tergeste (na območju današnjega Trsta). V prvih nekaj desetletjih po tem dogodku je ozemlje ob Rižani (*Formio*) predstavljalo mejno območje med Cisalpinsko Galijo kot sestavnim delom Italije in Ilirikom.

Sodeč po gostoti odkritih lokacij in naravi najdb (Stokin 1997; Novšak 2003a; 2003b) je v tem času zaledje Sermina doživelo gospodarski razcvet in romanizacijo, ki pa je v največji meri zaživela po prestavitvi meje na Rašo (med letoma 18 do 12 pr. n. št.), ko je bil ta teritorij vključen v ager *Tergesta*. V tem času so se na prisojnih obronkih, ki so nudili kakovostno kmetijsko podlago, nadzor nad morjem in cesto *Via Flavia (Tergeste–Pola)* vrstile rimske *villae rusticae* – agrarne zemljiške enote v lasti Rimljanov. Obstoj ene takšnih smemo predvideti tudi na novoodkritem najdišču Kortinca pri Spodnjih Škofijah, kjer gre na območju izvedenih izkopavanj sicer le za območje domnevne kmetijske rabe te enote.

8 Kortinca – Spodnje Škofije

Matjaž Novšak

Rescue excavations were conducted on two sites of newly discovered archaeological potential (Reber (Tica 2003) and Kortinca) at Škofijsko sedlo west of Spodnje Škofije prior to the construction of the Škofije–Sermin motorway section. The assessment of the finds from systematic surface collection suggested that Roman Period remains were present. The gently sloping area to the southwest of Spodnje Škofije was transformed by intensive agricultural activity in the 1970s and is now entirely dedicated to viticulture, whilst the upper part on the edge of the village of Škofije suffered from unregulated construction. Excavations on some sites have revealed structures from earlier periods, but they provided only limited archaeological data, due to their character and later interventions.

At the beginning of the excavations the modern ground surface showed no obvious topographic features that would dictate research procedures. The information provided by local inhabitants was taken into account, as well as the cartographic and archive materials and the results of the archaeological surface survey (Fig. 26).

The distribution of Roman pottery and building material discovered in the field surveys suggested the possibility of larger-scale use of the area in the Roman Period. This was particularly true of the western part of the motorway route.

In the past the upper part of the excavated area was covered by agricultural terraces, supported by well-built retaining walls. A Modern road ran perpendicular to the terraces runs at a right angle to the line of the terraces. Trial trenching at right angles to the terraces and open area excavation between them indicated that the terraces were the result of modern agricultural activity. Field roads crossed the sloping area, scattered Roman and modern potsherds brick and tile fragments were present in the plough soil. The lower courses of a drystone wall (SE 200) survived on the underlying flysch bedrock. Fragments of Roman tegulae were present within the wall, which ran at a right angle to former orientation of the slopes, although the modern angle of the slope is now quite different from that of the underlying geology. The flysch bedrock had been levelled in this area to form a level

surface. The plough soil and terrace fill contained a small amount of Roman building material and pottery.

Historical sources and previous research indicates the presence of particularly dense settlement in the immediate vicinity, especially during the Imperial Roman period, that is after the mid-1st century BC (Poglajen 2007, priloga 6), when the colony of Tergeste founded on the site of modern Trieste. In the first decades following this event, the area near the Rižana river (*Formio*) formed a border zone between Gallia Cisalpina, a constituent part of Italy, and Illyricum.

The density of known sites and the nature of the finds suggest that the hinterland of Sermin experienced an economic boom and underwent Romanisation in this period (Stokin 1997; Novšak 2003a; 2003b). The latter increased in intensity after the border was transferred to the Raša river, and this area was included in the ager of *Tergeste* (between 18 BC and 12 BC). The open sunny margins that provided good agricultural soils and offered control over the *Via Flavia* (Tergeste–Pola) road were lined by Roman *villae rusticae*. These were agricultural estates, which were owned by the Romans. It is posited that one such villa rustica existed on the newly discovered site at Kortinca near Spodnje Škofije. However the excavations, only covered the posited agricultural hinterland of the estate centre.

9 Literatura

- ANDRIČ, M., B. TOŠKAN, J. DIRJEC in A. GASPARI 2012, Arheološki in okoljski zapis v sedimentu vodne kotanje iz začetka 1. stoletja n. št. na lokaciji NUK II v Ljubljani. – V: A. Gaspari in M. Erič (ur.), *Potopljena preteklost. Arheologija vodnih okolij in raziskovanje podvodne kulturne dediščine v Sloveniji*, Ljubljana, 409–416.
- BONIFAY, M. 2004, Etudes sur la céramique romaine tardive d'Afrique. – *BAR International Series* 1301, Oxford.
- CARLI, G. R. 1743, *Delle antichità di Capodistria: ragionamento, in cui si rappresenta lo stato suo a'tempi de'Romani, e si rende ragione della diversità de'suoi nomi*. – Venezia.
- CONSPECTUS 1990: Ettlinger, E. et al. 1990, *Conspectus formarum terrae sigillatae Italico modo confectae*. – *Materialien zur römisch-germanischen Keramik* 10, Bonn.
- CUNJA, R. 1992, Zgodovinski oris arheoloških raziskav na Koprskem. – *Annales* 2/92: *Anali Koprskega primorja in bližnjih pokrajin*, 67–86.
- DEGRASSI, A. 1924, *Di Pietro Coppo e delle sue opere: documenti inediti e l'opuscolo Del sito de Istria ristampato dall'edizione del 1540*. – Trieste.
- DIRJEC, J., T. TOMAZO RAVNIK, M. TOPLIČANEC in B. TOŠKAN 2012, Zaščitna arheološka izkopavanja na lokaciji SNG Opera (Ljubljana). – V: I. Lazar in B. Županek (ur.), *Emona – med Akvilejo in Panonijo*, Koper, 27–47.
- DJURIČ, B. 1976, Antični mozaiki na ozemlju SR Slovenije. – *Arheološki vestnik* 27, Ljubljana, 537–613.
- DJURIČ, B. in G. TICA 2003, *Poročilo o rezultatih arheološkega pregleda na potencialnem najdišču Kortinca*. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- HORVAT, J. 1997, *Sermin*. – *Opera Instituti archaeologici Sloveniae* 3, Ljubljana.
- HORVAT, M. 1989, *Ajdovska jama pri Nemški vasi*. – *Razprave Filozofske fakultete* 29, Ljubljana.
- HORVAT, M. 1999, *Keramika: tehnologija keramike, tipologija lončenine, keramični arhiv*. – *Razprave Filozofske fakultete* 145, Ljubljana.
- ISTENIČ, J. 1999, *Poetovio, zahodna grobišča I: grobne celote iz Deželnega muzeja Joanneum v Gradcu*. – *Katalogi in monografije* 32, Ljubljana.
- KING, A. 2001, The Romanization of Diet in the Western Empire: Comparative archaeozoological studies. – V: S. Keay in N. Terrento (ur.), *Italy and the West. Comparative Issues in Romanization*, Oxford, 210–223.
- KOVAČ, M. 2013, *Vloga in pomen arheozoološke analize na primeru arheoloških analiz koprskega srednjeveškega mestnega jedra*. – Magistrsko delo. Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Koper.
- LRFW 1: CAU, M. Á., P. REYNOLDS in M. BONIFAY (ur.) 2011, *LRFW 1. Late Roman fine wares: solving problems of typology and chronology: a review of the evidence, debate and new contexts*. – *Roman and Late Antique Mediterranean Pottery* 1, Oxford.
- MALTBY, M. 2007, Chop and change: specialist cattle carcass processing in Roman Britain. – V: B. Croxford, N. Ray in R. Roth (ur.), *TRAC 2006, Proceedings of the 16th Annual Theoretical Roman Archaeology Conference*, Oxford, 59–76.
- MARCHESETTI, C. 1903, *I castellieri preistorici di Trieste e delle regione Giulia*. – Trst.
- MODRIJAN, Z. 2014, Imports from the Aegean area to the Eastern Alpine area and Northern Adriatic in late antiquity. – *Ephemeris napocensis* 24, 51–69.
- NOVŠAK, M. 2003a, Školarice pri Sp. Škofijah. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami: Arheologija na avtocestah Slovenije: vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 258–259.
- NOVŠAK, M. 2003b, Križišče pri Sp. Škofijah. – V: D. Prešeren (ur.), *Zemlja pod vašimi nogami: Arheologija na avtocestah Slovenije: vodnik po najdiščih*, Ljubljana, 165–166.
- NOVŠAK, M. 2010, *Školarice – rimsko grobišče; Križišče pri Spodnjih Škofijah*. – Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo, Ljubljana.
- PANELLA, C. 2001, Le anfore di età imperiale del Mediterraneo occidentale. – V: J. P. Morel in P. Leveque (ur.), *Céramiques hellénistiques et romaines* III, Paris, 177–275.
- PESAVENTO MATTIOLI, S. in M. B. CARRE 2009, *Olio e pesce in epoca romana. Produzione e commercio nelle regioni dell'Alto Adriatico. Atti del convegno (Padova, 16 febbraio 2007)*. – *Antenor Quaderni* 15, Padova.
- PETRUCCI, G. 2007, Analisi dei resti faunistici. – V: C. Morselli (ur.), *Trieste antica. Lo scavo di Crosada. I materiali*, Trieste, 511–559.
- PLESTENJAK, A., B. ŠTULAR, P. VOJAKOVIČ, T. ŽERJAL, T. VERBIČ in V. MERC 2012, *Sermin. Arheološke raziskave v letu 2010*. – www.arhej.com.
- POGLAJEN, S. 2007, *Geografski informacijski sistemi v študijah rimskega podeželja: primer severozahodne Istre*. – Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo, Ljubljana.

SCHINDLER KAUDELKA, E. 2000, Ceramica norditalica decorata del Magdalensberg: problemi aperti. – V: G. P. Brogiolo in G. Olcese, *Produzione ceramica in area Padana tra il II secolo a.C. e il VII secolo d.C.: nuovi dati e prospettive di ricerca*, Documenti di Archeologia 21, Mantova, 53–67.

SEETAH, K. 2006, Multidisciplinary Approach to Romano-British Cattle Butchery. – V: M. Maltby (ur.), *Integrating zooarchaeology, Proceedings of the 9th ICAZ Conference, Durham 2002*, Oxford, 111–118.

SNOJ, D. 1992, Sermin – *Varstvo spomenikov* 34, 91–106.

STOKIN, M. in D. JOSIPOVIČ 1988, Sermin – *Varstvo spomenikov* 30, 200–206.

STOKIN, M. 1997, Razširjenost arheoloških najdišč v zaledju Sermina. – V: J. Horvat, *Sermin, Prazgodovinska in zgodnjerska naselbina v severozahodni Istri*. Opera Instituti archaeologici Sloveniae 3, 140.

ŠAŠEL KOS, M. 2000, Caesar, Illyricum, and the hinterland of Aquileia. – V: G. Urso (ur.), *L'ultimo Cesare. Scritti riforme progetti poteri congiure. (Atti del convegno internazionale, Cividale del Friuli, 16– 18 settembre 1999)*. Centro ricerche e Documentazione sull'Antichità Classica, Monografie 20, Rim, 277–304.

TICA, G. 2003, *Poročilo o rezultatih ekstenzivnega arheološkega pregleda*. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).

TOŠKAN, B. 2012, Pasja lobanja s Sermina pri Kopru. – V: A. Plestenjak (ur.), *Sermin: arheološke raziskave v letu 2010*, Neobjavljeno raziskovalno poročilo, Arhej d.o.o., Sevnica.

TOŠKAN, B. 2013, Domače govedo v romaniziranem jugovzhodnoalpskem prostoru: arheozoološki pogled. – *Keria* 15(1), 35–71.

TRENZ, A. in M. NOVŠAK 2006, Školarice, Ankaransko križišče. – *Rast* 2 (104), 15–18.

TURK, I., Z. MODRIJAN, T. PRUS, M. CULIBERG, A. ŠERCELJ, V. PERKO, J. DIRJEC in P. PAVLIN 1993, Podmol pri Kastelcu – novo večplastno arheološko najdišče na Krasu, Slovenija. – *Arheološki vestnik* 44, 45–96.

VIDRIH PERKO, V. 2000, Amfore v Sloveniji. – *Annales 10: Series historia et sociologia*, 421–455.

VIDRIH PERKO, V. 2006, Amfore. – V: L. Plesničar Gec, *Emonski forum*, *Annales Mediterranei*, Koper, 99–108.

10 Katalog stratigrafskih enot

Rafko Urankar, Bojana Rozman

SE 1 – ruša

Drobnozrnata plast meljastega peska rjave barve debeline do 30 cm z redkimi drobnimi kamni velikosti do 2 cm. Plast vsebuje redke koščke lončenine in opek.

SE 2 – ornica

Drobnozrnata past glinenega melja svetlo rjavo do rdeče barve debeline do 60 cm z redkimi kamni nepravilnih oblik velikosti do 15 cm. Plast je antropogena, material pa je bil delno nasut ob urejanju teras. Vsebuje odlomke prazgodovinske lončenine, rimskodobne lončenine in opek, odlomke kosti, kose žindre, drobce oglja in klesan kamen ter odlomke novodobne lončenine in opek, kose kovinskih najdb⁸, stekla in nedoločljiv, močno korodiran novc (G1–7).

SE 3 – geološka osnova

Flišna preperina, sestavljena iz 15 % kamnitih skladov fliša (40 × 20 × 15 cm), meljastega lapornatega veziva in 85% deleža grobega peska. Konsistenca peska in razpadajočega fliša je grobozrnata in trdno sprijeta.

SE 100 – zid

Suho zidan zid poteka pravokotno na izdanke skladov fliša oz. geološko podlago v smeri V–Z. Lice zidu sestavljajo večji kamni lomljenci, ki so ploščati in oglati, veliki od 25 × 18 × 5 cm do 50 × 25 × 15 cm (delež kamna je 90 %), vmes pa je nasuto kamenje nepravilnih oblik (veliko 16 × 13 × 4 cm) in okoli 8 % rjavega drobnozrnatega meljastega peska. Pri gradnji so uporabili tudi odlomke opek (2 %).

SE 101a – vkop

Vkop za recentno škarpo s polnilom SE 101b. V tlorisu ima linearno obliko, v profilu pa U obliko. Nastal je ob pripravi terena za izgradnjo podpornega zidu terase.

SE 101b – škarpa

SE 101b zapolnjuje vkop SE 101a. Dokaj posuta suho zidana recentna škarpa iz lomljencev nepravilne oblike (50 %) velikosti do 23 cm. Prostor med kamni je zapolnjen s temnorjavim drobnozrnatim meljastim peskom.

SE 102 – geološka osnova

Rumenorjava plast naravnega izvora. Sestavljajo jo drobnozrnat grob pesek ter grušč s posameznimi kamni (laporovec in peščenjak) nepravilnih oblik velikosti do 20 cm.

SE 103 – ruševina zidu SE 100

Olivnorjav drobnozrnat grob pesek z odlomki opek ter oglatimi in zaobljenimi kamni nepravilne oblike velikosti do 19 cm (75 %). Najverjetneje gre za antropogeno zapolnitev kotanj med flišnimi skladi. Vrh plasti SE 103 predstavlja nivo hodne površine ob zidu SE 100.

SE 104a – vkop

Vkop za recentno škarpo s polnilom SE 104b. V tlorisu ima linearno obliko, v profilu U obliko. Nastal ob pripravi terena za izgradnjo podpornega zidu terase.

SE 104b – škarpa

SE 104b zapolnjuje vkop SE 104a. Suho zidana recentna škarpa iz lomljencev velikosti do 42 cm (85 %), ki sestavljajo severno lice podpornega zidu. Notranjost škarpe je zasuta s kamni nepravilnih oblik velikosti do 37 cm ter s temnorjavim drobnozrnatim peskom. Višina podpornega zidu se na razdalji 16 m zniža za ok. 60 cm in zoži za približno 160 cm.

SE 105a – vkop

V tlorisu ima vkop oglato obliko, v profilu pa obliko črke U. Funkcija vkopa je neznana.

SE 105b – polnilo SE 105a

Polnilo SE 105b sestavlja olivnorjav drobnozrnat glinast pesek z drobnimi kamni (12 %) velikosti do 2 cm.

SE 106 – cestni tlak

Plast nasutega zaobljenega grušča (80 %) velikosti do 10 cm, premešanega s svetlo rjavosivim grobim peskom. Grušč je bil nasut na geološko flišno podlago v širini 200 cm. Ta površina je bila verjetno v rabi na višinsko enakem nivoju skupaj z geološko flišno osnovo. Vsebuje odlomke rimskodobnih opek, odlomek kosti, novodoben kos železnega predmeta in bronasto svetinjico (G8).

SE 107 – ruševina

Posutje recentne škarpe SE 104b. Nepravilno lomljeni kamni (88 %) velikosti do 12 cm s črnorjavim drobnozrnatim peskom.

⁸ Nad cesto (SE 106) so bili odkriti železni predmeti, kot so žebliji, volovske podkve itd.

SE 108 – ruševina

Posutje podpornega zidu SE 101b. Nepravilno lomljeni kamni (60 %) velikosti do 30 cm s črnorjavim drobnozrnatim peskom.

SE 109a – vkop

Stojka, vkopana v geološko osnovo (zahodno od ceste SE 106). V tlorisu je okrogle oblike, v profilu ima obliko črke U.

SE 109b – polnilo SE 109a

Polnilo stojke SE 109a (zahodno od ceste SE 106). Svetlorjav drobnozrnat grob pesek z drobnimi kamni velikosti do 1 cm in drobcji oglja.

SE 110 – drenažni jarek

Usek v geološko osnovo za potrebe drenaže ob cesti s tlakom SE 106.

SE 111a – terasa

Usek v geološko flišno osnovo, ki ga zapolnjuje nasutje nametanega kamenja SE 111b in je verjetno posledica starega terasiranja. Vsebuje odlomke rimskodobnih opek ter odlomke novodobne lončenine in opek, kos kovinskega predmeta in kose stekla.

SE 111b – izravnava terena

Zapolnitev useka SE 111a. Nasutje kamenja (55 %), premešanega z meljastim peskom; material, uporabljen za zasip, je bil pridobljen iz flišnih skladov oz. geološke osnove SE 3.

SE 112 – terasa

Recentno kamnito nasutje, tik pod rušo SE 1 in nad ornico SE 2, verjetno za izravnavo terena. Nepravilni lomljeni kamni (50 %) velikosti do 25 cm z rjavim grobozrnatim meljastim peskom. Plast vsebuje recentno steklo, keramiko in opeko.

SE 113 – vkop (kompostna jama)

Recenten vkop za potrebe kompostiranja.

SE 114a – vkop

Recenten vkop nepravilne oblike, ki je verjetno nastal kot posledica presajanja oljke, nastalo jamo pa so zasuli s kamenjem.

SE 114b – polnilo SE 114a

Polnilo, sestavljeno iz kamnov nepravilne oblike (50 %), velikosti do 20 cm s svetlorjavim drobnozrnatim meljastim peskom. Vsebuje odlomke rimskodobnih opek.

SE 115a – vkop

Recenten vkop nepravilne oblike, ki je verjetno nastal kot posledica presajanja oljke, nastalo jamo pa so zasuli.

SE 115b – polnilo SE 115a

Polnilo, sestavljeno iz kamnov nepravilne oblike (23 %), velikosti do 20 cm s svetlorjavim grobozrnatim meljastim peskom. Polnilo vsebuje odlomke opek.

SE 200 – zid

Zid je zgrajen iz dveh vrst razmeroma pravilnih lomljencev fliša; med vrstama je nasuto drobno kamenje in grušč. Temelj (spodnja vrsta) je zgrajen podobno kot zid, le da ima na zunanji strani v vrsti zloženo manjše kamenje (do 10 cm premera). Širina temelja je zato večja za približno 10 cm in znaša 60–80 cm, širina zidu pa 60–70 cm. Vsebuje odlomke rimskodobne lončenine, opek in kos ometa ter odlomke novodobne lončenine, kose kovinskih najdb in stekla.

SE 201

Zemlja, premešana s kamenjem velikosti do 7 cm, nasuta med dva praga v flišu. Vsebuje odlomka rimskodobne lončenine ter odlomek novodobne lončenine in kos kovinskega predmeta (G9).

SE 201a = SE 201

SE 202a – vkop

Ob robu terase vkopana jama za sajenje drevesa.

SE 202b – polnilo SE 202a

Polnilo je bilo zemljeno in do dna močno preprejeno s koreninami.

SE 203

Škarpa današnje terase. Lomljen kamen velikosti do 40 cm.

SE 204

Škarpa današnje terase. Lomljen kamen velikosti do 40 cm.

SE 205

Na robu današnje terase nasuti kosi flišnega lomljenca velikosti do 10 cm.

SE 206 – ruševina

Pas večjih kosov lomljenega kamenja velikosti do 40 cm, ki se vleče vzporedno s teraso. Da gre za ruševino zidu, kaže njihov položaj v plasti (nagnjenost v isto smer). Vsebuje odlomke rimskodobne lončenine, opek in odlomek kosti, odlomek srednjeveške lončenine (G10) ter odlomke novodobne lončenine in kose kovinskih predmetov.

SE 207a – vkop

Vkop je nepravilne oblike in težko določljiv.

SE 207b – polnilo SE 207a

Temno rjavo zemljeno polnilo, pomešano z drobnim peskom in organskimi ostanki (korenine). Najdbe so podobne kot v SE 2, redke in težko določljive.

SE 208a – vkop

Recentni strojni vkop.

SE 208b – polnilo SE 208a

V strojni vkop nasut drobljen fliš.

SE 209 – vkop

V tlorisu vidni robovi izkopa.

11 Katalog gradiva

Tina Žerjal, Robert Erjavec

Opis najdb je izveden po oblikovno-tehnološkem in tipološkem obrazcu, kakršnega predlaga Milena Horvat (1989, 29; 1999, 145).

Gradivo hrani Pokrajinski muzej Koper.

Okrajšave

ohr.	ohranjen/-a
dl.	dolžina
š.	širina
v.	višina
pr.	premer
db.	debelina
t.	teža
roč.	ročaj
ost.	ostenje
PN	posebna najdba
SE	stratigrafska enota
TS	testna sonda
kv.	kvadrant

1 kv. AH/11, PN 4, inv. št. PMKpSŠ 1

Odlomek ročaja z ostenjem jadranske amfore z ravnim dnom (1.–3. stoletje pr. n. št.), izdelan iz finoizrnatne mase. Žganje je oksidacijsko. Površina je mazasta in svetlo rjava; ohr. dl. roč. 8 cm, ohr. š. roč. 4,3 cm, db. roč. 2,5 cm, db. ost. 1,5 cm.

2 TS 1, PN 8, inv. št. PMKpSŠ 2

Odlomek dna rimskodobne namizne posode, izdelan iz finoizrnatne mase. Žganje je oksidacijsko. Površina je mazasta in rožnato rjava z ostanki rdečkastega premaza na zunanjem robu dna; db. dna 0,3 cm, pr. dna 5,8 cm. Verjetno je del iste posode kot G4.

3 TS 9, kv. AT/18, PN 14, inv. št. PMKpSŠ 3

Odlomek ročaja rimskodobnega vrča, izdelan iz grobo zrnate mase. Žganje je oksidacijsko. Površina je hrapava in svetlo rjava; ohr. v. roč. 6,2 cm, db. roč. 2,7 cm.

4 Kv. AH/13, PN 15, inv. št. PMKpSŠ 4

Odlomek dna rimskodobne namizne posode z ostenjem, izdelan iz finoizrnatne mase. Žganje je oksidacijsko. Površina je mazasta in rožnata z ostanki rdečkastega premaza na zunanjem robu dna; db. dna 0,4 cm, pr. dna 5 cm, db. ost. 0,2 cm. Verjetno je del iste posode kot G2.

5 Kv. AG–AI/10, PN 17, inv. št. PMKpSŠ 5

Odlomek oljenke, izdelane iz finoizrnatne mase. Žganje je oksidacijsko. Površina je mazasta in oranžna; db. ost. 0,6 cm.

6 Kv. AI/9, PN 20, inv. št. PMKpSŠ 6

Odlomek zatiča severno afriške amfore (4.–5. stoletje n. št.), izdelan iz zrnate mase. Žganje je oksidacijsko. Površina je hrapava in rožnato rjava; ohr. v. 9,3 cm, db. 4,2 cm.

7 TS 9, kv. AT/18, PN 13, inv. št. PMKpSŠ 9

Odlomek novodobne železne podkve za vola; ohr. dl. 13,2 cm, ohr. š. 7,1 cm.

SE 106

8 TS 9, kv. AT/18, PN 19, inv. št. PMKpSŠ 10

Bronasta božjepotna svetinjica sv. Antona Padovanskega 1860–1880, pr. 2,1 cm, t. 2 g.

SE 201

9 Kv. AH/13, PN 16, inv. št. PMKpSŠ 7

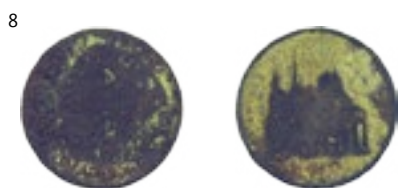
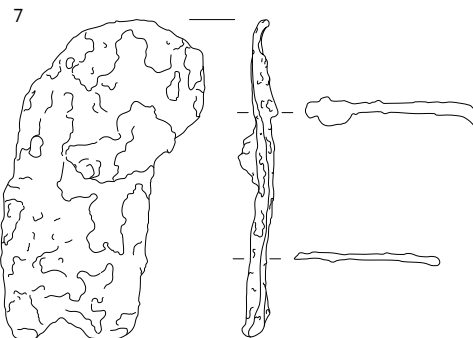
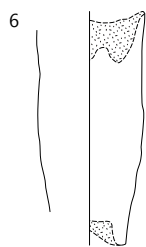
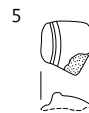
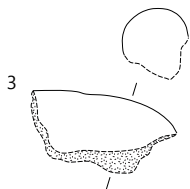
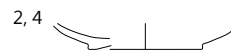
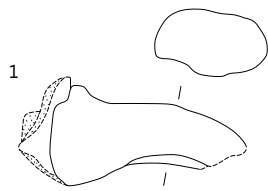
Odlomek dna rimskodobne namizne posode z ostenjem, izdelan iz finoizrnatne mase. Žganje je oksidacijsko. Površina je mazasta in svetlo oranžna; db. ost. 0,4 cm.

SE 206

10 Kv. BI/25, 26, PN 9, inv. št. PMKpSŠ 8

Odlomek ustja srednjeveške kuhinjske posode z ostenjem, izdelan iz zrnate mase. Žganje je redukcijsko. Površina je hrapava s črnim premazom na obeh straneh. Okras: ravno rebro pod ustjem; pr. ustja 25 cm, db. ost. 0,5 cm.

1–7 SE 2, 8 SE 106, 9 SE 201, 10 SE 206; 8 merilo 1:1, ostalo merilo 1:3.